

eul_wid: okg-dh

Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς · Plutarch of Chaeronea

On Stoic Contradictions

Περὶ Στωικῶν ἐναντιωμάτων

Period: Ῥωμαϊκὴ [Roman](#)
Dialect: Ἀττικίζουσα [Atticizing](#)
Domain: Φιλοσοφία [Philosophy](#)
Format: Πεζός [Prose](#)
Affiliation: [Platonist](#)

^{t 1} ΠΕΡΙ ΣΤΩΙΚΩΝ ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΩΝ Πρῶτον ἀξιῶ τὴν τῶν δογμάτων ὁμολογίαν ἐν τοῖς βίοις θεωρεῖσθαι· δεῖ γὰρ οὐχ οὕτως τὸν ῥήτορα κατ' Αἰσχίνην (III 16) τὸ αὐτὸ φθέγγεσθαι καὶ τὸν νόμον ὡς τὸν βίον τοῦ φιλοσόφου τῷ λόγῳ σύμφωνον εἶναι.

^{1033 B} ὁ γὰρ λόγος τοῦ φιλοσόφου νόμος ἀνθαίρετος καὶ ἴδιός ἐστιν, εἴ γε δὴ μὴ παιδιὰν καὶ εὐρησιλογίαν ἕνεκα δόξης ἀλλ' ἔργον ἄξιον σπουδῆς τῆς μεγίστης, ὥσπερ ἔστιν, ἡγοῦνται φιλοσοφίαν. Ἐπεὶ τοίνυν πολλὰ μὲν ὡς ἐν ὀλίγοις αὐτῷ Ζήνωνι πολλὰ δὲ Κλεάνθει πλεῖστα δὲ Χρυσίπῳ γεγραμμένα τυγχάνει περὶ πολιτείας καὶ τοῦ ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν καὶ δικάζειν καὶ ῥητορεύειν, ἐν δὲ τοῖς βίοις οὐδενὸς ἔστιν εὐρεῖν οὐ στρατηγίαν οὐ νομοθεσίαν οὐ ἀρόδον εἰς βουλήν οὐ συνηγορίαν ἐπὶ δικαστῶν οὐ στρατείαν ὑπὲρ πατρίδος οὐ πρεσβείαν οὐκ ἐπίδοσιν, ἀλλ' ἐπὶ ξένης ὥσπερ τινὸς λωτοῦ γευσάμενοι σχολῆς τὸν πάντα βίον οὐ βραχὺν ἀλλὰ παμμήκη γενόμενον διήγαγον ἐν λόγοις καὶ βιβλίοις καὶ περιπάτοις, οὐκ ἄδηλον ὅτι τοῖς ὑφ' ἐτέρων γραφομένοις καὶ λεγομένοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑφ' αὐτῶν ὁμολογουμένως ἔζησαν, ἦν Ἐπίκουρος (fr. ^[5]

^{1033 C} 426) ἡσυχίαν ἐπαινεῖ καὶ Ἱερώνυμος (fr. 16), ἐν ταύτῃ τὸ παράπαν καταβιώσαντες. αὐτὸς γοῦν Χρυσίππος ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ Βίων οὐδὲν οἶεται τὸν σχολαστικὸν βίον τοῦ ἡδονικοῦ διαφέρειν· αὐτὰς δὲ παραθήσομαι τὰς λέξεις· ὅσοι δ' ὑπολαμβάνουσι φιλοσόφοις ἐπιβάλλειν μάλιστα τὸν σχολαστικὸν βίον, ἀπ' ἀρχῆς τί μοι δοκοῦσι διαμαρτάνειν, ὑπονοοῦντες διαγωγῆς τινος ἕνεκεν δεῖν τοῦτο ποιεῖν ἢ ἄλλου τινὸς τούτῳ παραπλησίον καὶ τὸν ὅλον βίον οὕτω πως διελκύσαι· τοῦτο δ' ἐστίν, ἂν σαφῶς θεωρηθῇ, ἡδέως· οὐ γὰρ δεῖ λανθάνειν τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν, πολλῶν μὲν σαφῶς τοῦτο λεγόντων οὐκ ὀλίγων δ' ἀδηλότερον. ^[5]

^{1033 D} ' τίς οὖν μᾶλλον ἐν τῷ σχολαστικῷ βίῳ τούτῳ κατεγήρασεν ἢ Χρυσίππος καὶ Κλεάνθης καὶ Διογένης καὶ Ζήνων καὶ Ἀντίπατρος, οἳ γε καὶ τὰς αὐτῶν κατέλιπον πατρίδας, οὐδὲν ἐγκαλοῦντες ἀλλ' ὅπως καθ' ἡσυχίαν ἐν τῷ Ὀιδεΐῳ καὶ ἐπὶ Ζωστῆρος σχολάζοντες καὶ φιλολογοῦντες διάγωσιν; Ἀριστοκρέων γοῦν ὁ Χρυσίππου μαθητὴς καὶ οἰκεῖος εἰκόνα χαλκῇ ἀναστηλώσας ἐπέγραψε τόδε τὸ ἐλεγεῖον· τὸν νέον Χρυσίππον Ἀριστοκρέων ἀνέθηκε, τῶν Ἀκαδημικῶν στραγγαλίδων κοπίδα. ^[5]

^{1033 E} ' τοῦτ' οὖν ὁ Χρυσίππος, ὁ γέρων, ὁ φιλόσοφος, ὁ τὸν βασιλικὸν καὶ πολιτικὸν ἐπαινῶν βίον, τὸν δὲ σχολαστικὸν οὐδὲν οἰόμενος τοῦ ἡδονικοῦ διαφέρειν. ὅσοι γε μὴν ἄλλοι πολιτεία

προσίασιν, ἔτι μᾶλλον ἐναντιοῦνται τοῖς αὐτῶν δόγμασι· καὶ γὰρ ἄρχουσι καὶ δικάζουσι καὶ συμβουλευούσι καὶ νομοθετοῦσι καὶ κολάζουσι καὶ τιμῶσιν, ὡς πόλεων μὲν οὐσῶν ἐν αἷς πολιτεύονται, βουλευτῶν δὲ καὶ δικαστῶν αἰετῶν λαγχανόντων, στρατηγῶν δὲ τῶν χειροτονουμένων, νόμων δὲ τῶν Κλεισθένους καὶ Λυκούργου καὶ Σόλωνος, οὓς φαύλους καὶ ἀνοήτους γεγονέναι λέγουσιν. ^[5]

1033 F ὥστε καὶ πολιτευόμενοι μάχονται. Καὶ μὴν Ἀντίπατρος ἐν τῷ περὶ τῆς Κλεάνθους καὶ Χρυσίππου διαφορᾶς ἰστόρηκεν, ὅτι Ζήνων καὶ Κλεάνθης οὐκ ἠθέλησαν Ἀθηναῖοι γενέσθαι, μὴ δόξωσι τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀδικεῖν.

1034 A ὅτι μὲν, εἰ καλῶς οὗτοι, Χρυσίππος οὐκ ὀρθῶς ἐποίησεν ἐγγραφεῖς εἰς τὴν πολιτείαν, παρείσθω πολλὴν δὲ μάχην καὶ παράλογον ἔχει τὸ τὰ σώματα καὶ τοὺς βίους οὕτω μακρὰν ἀποξενώσαντας τὰ ὀνόματα ταῖς πατρίσι τηρεῖν, ὥσπερ εἴ τις τὴν γαμετὴν ἀπολιπὼν, ἐτέρα δὲ συζῶν καὶ συναναπαυόμενος καὶ παιδοποιούμενος ἐξ ἐτέρας, μὴ συγγράφοιτο γάμον, ὅπως ἀδικεῖν μὴ δοκῇ τὴν προτέραν. Χρυσίππος δὲ πάλιν ἐν τῷ περὶ Ῥητορικῆς γράφων οὕτω ῥητορεύσειν καὶ πολιτεύσεσθαι τὸν σοφόν, ὡς καὶ τοῦ πλούτου ὄντος ἀγαθοῦ καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ὑγιείας, ὁμολογεῖ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀνεξόδους εἶναι καὶ ἀπολιτεύτους καὶ τὰ δόγματα ταῖς χρεῖαις ἀνάρμοστα καὶ ταῖς πράξεσιν. ^[5]

1034 B Ὅτι δόγμα Ζήνωνός ἐστιν ἱερὰ θεῶν μὴ οἰκοδομεῖν· ἱερὸν γὰρ μὴ πολλοῦ ἄξιον καὶ ἅγιον οὐκ ἔστιν· οἰκοδόμων δ' ἔργον καὶ βαναύσων οὐδὲν ἐστὶ πολλοῦ ἄξιον. οἱ δὲ ταῦτ' ἐπαινοῦντες ὡς εὖ ἔχοντα μυοῦνται μὲν ἐν ἱεροῖς, ἀναβαίνουσι δ' εἰς ἀκρόπολιν, προσκυνοῦσι δὲ τὰ ἔδη καὶ στεφανοῦσι τοὺς ναοὺς, οἰκοδόμων ὄντας ἔργα καὶ βαναύσων ἀνθρώπων· εἴτα τοὺς Ἐπικουρείους ἐλέγχεσθαι δοκοῦσι θύοντας θεοῖς, αὐτοὶ δὲ μᾶλλον ἐλέγχονται θύοντες ἐπὶ τῶν βωμῶν καὶ τῶν ἱερῶν, ἃ μὴτ' εἶναι μὴτ' οἰκοδομεῖσθαι δεῖν ἀξιοῦσιν. ^[5]

1034 C Ἀρετὰς ὁ Ζήνων ἀπολείπει πλείονας κατὰ διαφοράς, ὥσπερ ὁ Πλάτων, οἷον φρόνησιν ἀνδρείαν σωφροσύνην δικαιοσύνην, ὡς ἀχωρίστους μὲν οὐσας ἐτέρας δὲ καὶ διαφερούσας ἀλλήλων. πάλιν δ' ὀριζόμενος αὐτῶν ἐκάστην τὴν μὲν ἀνδρείαν φησὶν εἶναι φρόνησιν *** ἐνεργητέος τὴν δὲ δικαιοσύνην φρόνησιν ἐν ἀπονεμητέοις, ὡς μίαν οὖσαν ἀρετὴν ταῖς δὲ πρὸς τὰ πράγματα σχέσει κατὰ τὰς ἐνεργείας διαφέρειν δοκοῦσαν. ^[10]

1034 D οὐ μόνον δ' ὁ Ζήνων περὶ ταῦτα φαίνεται αὐτῷ μαχόμενος, ἀλλὰ καὶ Χρυσίππος Ἀρίστωνι μὲν ἐγκαλῶν ὅτι μιᾶς ἀρετῆς σχέσεις ἔλεγε τὰς ἄλλας εἶναι, Ζήνωνι δὲ συνηγορῶν οὕτως ὀριζομένῳ τῶν ἀρετῶν ἐκάστην. ὁ δὲ Κλεάνθης ἐν Ὑπομνήμασι Φυσικοῖς εἰπὼν ὅτι ἡ πληγὴ πυρὸς ὁ νόμος ἐστὶ, καὶ ἰκανὸς ἐν τῇ ψυχῇ γένηται πρὸς τὸ ἐπιτελεῖν τὰ ἐπιβάλλοντα, ἰσχύς καλεῖται καὶ κράτος· ἐπιφέρει κατὰ λέξιν ἡ δ' ἰσχύς αὕτη καὶ τὸ κράτος, ὅταν μὲν ἐπὶ τοῖς φανεῖσιν ἐμμενετέοις ἐγγένηται, ἐγκράτειά ἐστίν, ὅταν δ' ἐπὶ τοῖς ὑπομενετέοις, ἀνδρεία· περὶ τὰς ἀξίας δὲ δικαιοσύνη· περὶ δὲ τὰς αἱρέσεις καὶ ἐκκλίσεις σωφροσύνη. ^[10]

1034 E Ὅτι πρὸς τὸν εἰπόντα ἡμῶς δίκην δικάσης, πρὶν ἄμφω μῦθον ἀκούσῃς· ἀντέλεγεν ὁ Ζήνων τοιοῦτῳ τινὶ λόγῳ χρώμενος· εἴτ' ἀπέδειξεν ὁ πρότερος εἰπὼν, οὐκ ἀκουστέον τοῦ δευτέρου λέγοντος (πέρας γὰρ ἔχει τὸ ζητούμενον), εἴτ' οὐκ ἀπέδειξεν (ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ μὴδ' ὑπήκουσε κληθεὶς ἢ ὑπακούσας ἐτερέτισεν). ἦτοι δ' ἀπέδειξεν ἢ οὐκ ἀπέδειξεν· οὐκ ἀκουστέον ἄρα τοῦ δευτέρου λέγοντος. τοῦτον δὲ τὸν λόγον ἐρωτήσας αὐτὸς ἀντέγραφε μὲν πρὸς τὴν Πλάτωνος Πολιτείαν, ἔλυσεν δὲ σοφίσματα, καὶ τὴν διαλεκτικὴν ὡς τοῦτο ποιεῖν δυναμένην ἐκέλευε παραλαμβάνειν τοὺς μαθητάς. ^[10]

1034 F καίτοι ἡ ἀπέδειξε Πλάτων ἢ οὐκ ἀπέδειξε τὰ ἐν τῇ Πολιτείᾳ, κατ' οὐδέτερον δ' ἦν ἀναγκαῖον ἀντιγράφειν ἀλλὰ πάντως περιττὸν καὶ μάταιον. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τῶν σοφισμάτων ἔστιν εἰπεῖν. Ὁ Χρυσίππος οἶται δεῖν τῶν λογικῶν πρῶτον ἀκροᾶσθαι τοὺς νέους δεύτερον δὲ τῶν

ἡθικῶν μετὰ δὲ ταῦτα τῶν φυσικῶν, ὥς ἂν τέλος δὲ τούτοις τὸν περὶ θεῶν λόγον ἔσχατον παραλαμβάνειν.

- 1035 A πολλαχοῦ δὲ τούτων ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων ἀρκέσει παραθέσθαι τὰ ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ Βίων ἔχοντα κατὰ λέξιν οὕτως· 'πρῶτον μὲν οὖν δοκεῖ μοι κατὰ τὰ ὀρθῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰρημένα τρία γένη τῶν τοῦ φιλοσόφου θεωρημάτων εἶναι, τὰ μὲν λογικὰ τὰ δ' ἡθικὰ τὰ δὲ φυσικὰ· εἴτα τούτων δεῖν τάττεσθαι πρῶτα μὲν τὰ λογικὰ δεύτερα δὲ τὰ ἡθικὰ τρίτα δὲ τὰ φυσικὰ· τῶν δὲ φυσικῶν ἔσχατος εἶναι ὁ περὶ τῶν θεῶν λόγος· διὸ καὶ τελετὰς <προσ> ηγήρευσαν τὰς τούτου παραδόσεις. ^[10]
- 1035 B 'ἀλλὰ τοῦτόν γε τὸν λόγον, ὃν ἔσχατόν φησι δεῖν τάττεσθαι, <τὸν> περὶ θεῶν, ἔθει προτάττει καὶ προεκτίθησι παντὸς ἡθικοῦ ζητήματος· οὔτε γὰρ περὶ τελῶν οὔτε περὶ δικαιοσύνης οὔτε περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν οὔτε περὶ γάμου καὶ παιδοτροφίας οὔτε περὶ νόμου καὶ πολιτείας φαίνεται τὸ παράπαν φθεγγόμενος, εἰ μὴ, καθάπερ οἱ τὰ ψηφίσματα ταῖς πόλεσιν εἰσφέροντες προγράφουσιν Ἀγαθὴν Τύχην, οὕτως καὶ αὐτὸς προγράψειε τὸν Δία, τὴν Εἰμαρμένην, τὴν Πρόνοιαν, τὸ συνέχεσθαι μιᾷ δυνάμει τὸν κόσμον ἕνα ὄντα καὶ πεπερασμένον· ὧν οὐθὲν ἔστι πεισθῆναι μὴ διὰ βάθους ἐγκραθέντα τοῖς φυσικοῖς λόγοις. ^[10]
- 1035 C ἄκουε δ' ἃ λέγει περὶ τούτων ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Θεῶν· 'οὐ γὰρ ἔστιν εὐρεῖν τῆς δικαιοσύνης ἄλλην ἀρχὴν οὐδ' ἄλλην γένεσιν ἢ τὴν ἐκ τοῦ Διὸς καὶ τὴν ἐκ τῆς κοινῆς φύσεως· ἐντεῦθεν γὰρ δεῖ πᾶν τὸ τοιοῦτον τὴν ἀρχὴν ἔχειν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς τι εἶρεῖν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν.' πάλιν ἐν ταῖς Φυσικαῖς Θέσεσιν· 'οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλως οὐδ' οἰκειότερον ἐπελθεῖν ἐπὶ τὸν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν λόγον οὐδ' ἐπὶ τὰς ἀρετὰς οὐδ' ἐπ' εὐδαιμονίαν, ἀλλ' <ἢ> ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου διοικήσεως. ^[10]
- 1035 D 'προελθὼν δ' αὖθις· 'δεῖ γὰρ τούτοις συνάψαι τὸν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν λόγον, οὐκ οὔσης ἄλλης ἀρχῆς αὐτῶν ἀμείνωνος οὐδ' ἀναφορᾶς, οὐδ' ἄλλου τινὸς ἔνεκεν τῆς φυσικῆς θεωρίας παραληπτῆς οὔσης ἢ πρὸς τὴν περὶ ἀγαθῶν ἢ κακῶν διάστασιν.' γίνεται τοίνυν ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω τῶν ἡθικῶν ὁ φυσικὸς λόγος κατὰ Χρύσιππον· μᾶλλον δ' ὅλως ἄπορος ἢ περιτροπὴ τῆς τάξεως, εἰ μετὰ ταῦτα τακτέον ἐκείνων, ὧν καταλαβεῖν οὐθὲν ἐκείνου χωρὶς ἔστιν· καὶ πρόδηλος ἡ μάχη τοῦ τὸν φυσικὸν λόγον ἀρχὴν μὲν εἶναι τοῦ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τιθεμένου κελεύοντος δὲ μὴ πρότερον ἀλλ' ὕστερον ἐκείνων παραδίδοσθαι. ^[10]
- 1035 E εἰ δέ τις ἐρεῖ γεγραφέναι τὸν Χρύσιππον ἐν τῷ περὶ Λόγου Χρήσεως, ὥς 'οὐ καθάπαξ ἀφεκτέον ἐστὶ τῶν ἄλλων τῷ τὴν λογικὴν ἀναλαμβάνοντι πρῶτην, ἀλλὰ κακείνων μεταληπτέον κατὰ τὸ διδόμενον,' ἀληθὴ μὲν ἐρεῖ βεβαιώσει δὲ τὴν αἰτίαν· μάχεται γὰρ πρὸς ἑαυτόν, ὅπου μὲν ἔσχατον τὸν περὶ θεῶν λόγον ἀναλαμβάνειν κελεύων καὶ τελευταῖον, ὥς διὰ τοῦτο καὶ τελετὴν προσαγορευόμενον, ὅπου δὲ πάλιν ἐν πρῶτοις ἅμα καὶ τούτου μεταληπτέον εἶναι λέγων· οἷχεται γὰρ ἡ τάξις, εἰ πάντων ἐν πᾶσι μεταλαμβάνειν δεήσει. τὸ δὲ μεῖζον, ὅτι τοῦ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν λόγου τὸν περὶ θεῶν ἀρχὴν πεποιημένος οὐκ ἀπὸ τούτου κελεύει τὸν ἡθικὸν ἀρξαμένους ἀναλαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνων ἀναλαμβάνοντας τούτου μεταλαμβάνειν κατὰ τὸ διδόμενον, εἴτα μεταβαίνειν ἐπὶ τοῦτον ἀπ' ἐκείνων, οὐ χωρὶς οὐδεμίαν ἀρχὴν [ἀπ'] ἐκείνων οὐδ' ἔφοδον εἶναί φησι. ^[5]
- 1035 F Τὸ πρὸς τὰ ἐναντία διαλέγεσθαι καθόλου μὲν οὐ φησιν ἀποδοκιμάζειν, χρῆσθαι δὲ οὕτω παραινεῖ, μετ' εὐλαβείας ὥσπερ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, μὴ μετὰ συνηγορίας ἀλλὰ διαλύοντας αὐτῶν τὸ πιθανόν· 'τοῖς μὲν γὰρ ἐποχὴν ἄγουσι περὶ πάντων ἐπιβάλλει' φησί· 'τοῦτο ποιεῖν καὶ συνεργόν ἐστὶ πρὸς ὃ βούλονται τοῖς δ' ἐπιστήμην ἐνεργαζομένοις καθ' ἣν ὁμολογουμένως βιωσόμεθα, τὰ ἐναντία, στοιχειοῦν καὶ καταστοιχίζειν τοὺς εἰσαγομένους ἀπ' ἀρχῆς μέχρι

τέλους· ἐφ' ὧν καιρός ἐστι μνησθῆναι καὶ τῶν ἐναντίων λόγων, διαλύοντας αὐτῶν τὸ πιθανόν, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις· ταυτὶ γὰρ αὐταῖς λέξεσιν εἴρηκεν. ^[5]

- 1036 A ὅτι μὲν οὖν ἄτοπός ἐστι τοὺς φιλοσόφους τὸν ἐναντίον λόγον οἰόμενος δεῖν τιθέναι μὴ μετὰ συνηγορίας ἀλλ' ὁμοίως τοῖς δικολόγοις κακοῦντας, ὥσπερ οὐ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀλλὰ περὶ νίκης ἀγωνιζομένους, εἴρηται πρὸς αὐτὸν δι' ἐτέρων. ^[10]
- 1036 B ὅτι δ' αὐτὸς οὐκ ἐν ὀλίγοις ἀλλὰ πολλαχοῦ τοὺς ἐναντίους οἷς δοκιμάζει λόγους κατεσκεύακεν ἐρρωμένως καὶ μετὰ σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας τοσαύτης, ὥστε μὴ παντὸς εἶναι καταμαθεῖν τὸ ἀρέσκον, αὐτοὶ δὴπου λέγουσι, τὴν δεινότητα θαυμάζοντες τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸν Καρνεάδην οὐθὲν οἰόμενοι λέγειν ἴδιον, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐπεχείρησε Χρύσιππος εἰς τὸνναντίον, ὁρμώμενον ἐπιτίθεσθαι τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ πολλάκις παραφθέγγεσθαι· 'δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος' (Z 407), ὡς μεγάλας ἀφορμὰς καθ' ἑαυτοῦ διδόντα τοῖς κινεῖν τὰ δόγματα καὶ διαβάλλειν βουλομένοις. ^[10]
- 1036 C ἐπὶ δὲ τοῖς κατὰ Συνηθείας ἐκδοθεῖσιν οὕτω κομῶσι καὶ μεγαληγοροῦσιν, ὥστε τοὺς πάντων ὁμοῦ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν λόγους εἰς ταῦτο συμφορηθέντας οὐκ ἀξίους εἶναι παραβαλεῖν οἷς Χρύσιππος ἔγραψεν εἰς διαβολὴν τῶν αἰσθήσεων. καὶ τοῦτο μὲν ἀπειρίας τῶν λεγόντων ἢ φιλαυτίας σημεῖόν ἐστιν· ἐκεῖνο δ' ἀληθές, ὅτι βουλευθεὶς αὐθις συνειπεῖν τῇ συνηθείᾳ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἐνδεέστερος γέγονεν αὐτοῦ καὶ τὸ σύνταγμα τοῦ συντάγματος μαλακώτερον. ὥστ' αὐτὸν ἑαυτῷ μάχεσθαι, κελεύοντα μὲν αἰεὶ τὰ ἐναντία μὴ μετὰ συνηγορίας ἀλλὰ μετ' ἐνδείξεως τοῦ ὅτι ψευδὴ ἐστὶ παρατίθεσθαι, τῶν δ' αὐτοῦ δογμάτων κατήγορον ὄντα δεινότερον ἢ συνήγορον, καὶ φυλάττεσθαι μὲν ἐτέροις παραινούντα τοὺς εἰς τὰ ἐναντία λόγους ὡς περισπῶντας τὴν κατάληψιν, αὐτὸν δὲ τῶν βεβαιούντων τὴν κατάληψιν λόγων φιλοτιμότερον συντιθέντα τοὺς ἀναιροῦντας. ^[5]
- 1036 D καίτοι αὐτὸς ὅτι τοῦτ' αὐτὸ φοβεῖται, σαφῶς ὑποδείκνυσιν ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ Βίων, ταῦτα γράφων· 'οὐχ ὡς ἔτυχε δ' οὐδὲ τοὺς ἐναντίους ὑποδεικτέον λόγους οὐδὲ <τὰ> πρὸς τὰ ἐναντία πιθανὰ ἀλλ' εὐλαβουμένους μὴ καὶ περισπασθέντες ὑπ' αὐτῶν τὰς καταλήψεις ἀφῶσιν, οὔτε τῶν λύσεων ἱκανῶς ἂν ἀκοῦσαι δυνάμενοι καταλαμβάνοντές τ' εὐαποσείστως· ἐπεὶ καὶ οἱ κατὰ τὴν συνήθειαν καταλαμβάνοντες καὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ ἄλλα ἐκ τῶν αἰσθήσεων ῥαδίως προΐενται ταῦτα, καὶ ὑπὸ τῶν Μεγαρικῶν ἐρωτημάτων περισπώμενοι καὶ ὑπ' ἄλλων πλειόνων καὶ δυναμικωτέρων ἐρωτημάτων. ^[5]
- 1036 E ' ἡδέως ἂν οὖν πυθοίμην τῶν Στωικῶν, εἰ τὰ Μεγαρικὰ ἐρωτήματα δυναμικώτερα νομίζουσιν εἶναι τῶν ὑπὸ Χρυσίππου κατὰ τῆς συνηθείας ἐν ἑξ βιβλίοις γεγραμμένων· ἢ τοῦτο παρ' αὐτοῦ Χρυσίππου δεῖ πυκνῶσεσθαι; σκόπει γὰρ οἷα περὶ τοῦ Μεγαρικοῦ λόγου γέγραφεν ἐν τῷ περὶ Λόγου Χρήσεως οὕτως· 'οἷόν τι συμβέβηκε καὶ ἐπὶ τοῦ Στίλπωνος λόγου καὶ Μενεδήμου· σφόδρα γὰρ ἐπὶ σοφίᾳ γενομένων αὐτῶν ἐνδόξων, νῦν εἰς ὄνειδος αὐτῶν ὁ λόγος περιτέτραπται, ὡς τῶν μὲν παχυτέρων τῶν δ' ἐκφανῶς σοφιζομένων. ^[5]
- 1036 F ' εἴτα τούτους μὲν, ὧ βέλτιστε, τοὺς λόγους, ὧν καταγελᾶς καὶ καλεῖς ὄνειδη τῶν ἐρωτῶντων ὡς ἐμφανῇ τὴν κακίαν ἔχοντας, ὅμως δέδicias μὴ τινὰς περισπᾶσωσιν ἀπὸ τῆς καταλήψεως· αὐτὸς δὲ τοσαῦτα βιβλία γράφων κατὰ τῆς συνηθείας, οἷς, ὅ τι ἀνεῦρες, προσέθηκας ὑπερβαλέσθαι φιλοτιμούμενος τὸν Ἀρκεσίλαον, οὐδένα τῶν ἐντυγχανόντων ἐπιταράξειν προσεδόκησας; οὐδὲ γὰρ ψιλοῖς χρῆται τοῖς κατὰ τῆς συνηθείας ἐπιχειρήμασιν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν δίκῃ μετὰ βάθους τινὸς συνεπιπάσχω μωρολογεῖν τε πολλάκις λέγει καὶ κενοκοπεῖν. ^[10]
- 1037 A ἴνα τοίνυν μὴδ' ἀντίρρῃσιν ἀπολίπη τοῦ τὰ ἐναντία λέγειν, ἐν μὲν ταῖς Φυσικαῖς Θέσεσι ταῦτα γέγραφεν· ἔσται δὲ καὶ καταλαμβάνοντάς τι πρὸς τὰ ἐναντία ἐπιχειρεῖν, τὴν ἐνοῦσαν

συνηγορίαν ποιουμένους· ποτέ δ' οὐδέτερον καταλαμβάνοντας εἰς ἑκάτερον τὰ ὄντα λέγειν'.
[5]

- 1037 B ἐν δὲ τῷ περὶ τῆς τοῦ Λόγου Χρήσεως εἰπών, ὡς οὐ δεῖ τῇ τοῦ λόγου δυνάμει πρὸς τὰ μὴ ἐπιβάλλοντα χρῆσθαι καθάπερ οὐδ' ὅπλοις, ταῦτ' ἐπείρηκε· πρὸς μὲν γὰρ τὴν τῶν ἀληθῶν εὕρεσιν δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ καὶ πρὸς τὴν τούτων συγγυμνασίαν, εἰς τάναντία δ' οὐ, πολλῶν ποιούντων τοῦτο, πολλοὺς [δὲ] λέγων ἴσως τοὺς ἐπέχοντας. [10]
- 1037 C ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὐδέτερον καταλαμβάνοντες εἰς ἑκάτερον ἐπιχειροῦσιν, ὡς εἴ τι καταληπτὸν ἐστὶν οὕτως ἂν μόνως ἢ μάλιστα κατάληψιν ἑαυτῆς τὴν ἀλήθειαν παρέχουσιν· σὺ δ', ὁ κατηγορῶν ἐκείνων, αὐτὸς τάναντία γράφων οἷς καταλαμβάνεις περὶ τῆς συνηθείας ἐτέρους τε τοῦτο ποιεῖν μετὰ συνηγορίας προτρεπόμενος ἐν ἀχρήστοις καὶ βλαβεροῖς ὁμολογεῖς τῇ τοῦ λόγου δυνάμει χρώμενος ὑπὸ φιλοτιμίας νεανιεύεσθαι. Τὸ κατόρθωμά φασι νόμου πρόσταγμα εἶναι, τὸ δ' ἀμάρτημα νόμου ἀπαγόρευμα, διὸ τὸν νόμον πολλὰ τοῖς φαύλοις ἀπαγορεύειν προστάττειν δὲ μὴθέν· οὐ γὰρ δύνανται κατορθοῦν. [10]
- 1037 D καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὅτι τῷ μὴ δυναμένῳ κατορθοῦν ἀδύνατόν ἐστι μὴ ἀμαρτάνειν; αὐτὸν οὖν αὐτῷ μαχόμενον ποιοῦσι τὸν νόμον, προστάττοντα μὲν ἃ ποιεῖν ἀδυνατοῦσιν ἀπαγορεύοντα δ' ὧν ἀπέχεσθαι μὴ δύνανται· ὁ γὰρ μὴ δυνάμενος σωφρονεῖν ἄνθρωπος οὐ δύναται μὴ ἀκολασταίνειν, καὶ ὁ μὴ δυνάμενος φρονεῖν οὐ δύναται μὴ ἀφραίνειν. αὐτοὶ γε μὴν λέγουσι τοὺς ἀπαγορεύοντας ἄλλο μὲν λέγειν ἄλλο δ' ἀπαγορεύειν ἄλλο δὲ προστάττειν· ὁ γὰρ λέγων 'μὴ κλέψῃς' λέγει μὲν αὐτὸ τοῦτο 'μὴ κλέψῃς', ἀπαγορεύει δὲ <κλέπτειν, προστάττει δὲ> μὴ κλέπτειν· οὐδὲν οὖν ἀπαγορεύσει τοῖς φαύλοις ὁ νόμος, εἰ μὴδὲ προστάξει. [10]
- 1037 E ἔτι καὶ τὸν ἱατρὸν τῷ μαθητῇ προστάττειν λέγουσι τεμεῖν καὶ καῦσαι, κατὰ παράλειψιν τοῦ εὐκαίρως καὶ μετρίως, καὶ τὸν μουσικὸν λυρίσαι καὶ ᾄσαι, κατὰ παράλειψιν τοῦ ἐμμελῶς καὶ συμφώνως δι' ὃ τοὺς ταῦτα ποιήσαντας ἀτέχνως καὶ κακῶς κολάζουσιν, ὡς προσετάχθη μὲν ὀρθῶς, οἱ δ' οὐκ ὀρθῶς ἐποίησαν. οὐκοῦν καὶ ὁ σοφὸς τῷ θεράποντι προστάττων εἰπεῖν τι καὶ πρᾶξαι, κἂν μὴ εὐκαίρως τοῦτο πράξῃ μὴδ' ὡς δεῖ, κολάζων δηλὸς ἐστὶ μέσον προστάττων οὐ κατόρθωμα· εἰ δὲ μέσα προστάττουσιν οἱ σοφοὶ τοῖς φαύλοις, τί κωλύει καὶ τοῦ νόμου προστάγματα τοιαῦτ' εἶναι; καὶ μὴν ἡ ὁρμὴ κατὰ γ' αὐτὸν τοῦ ἀνθρώπου λόγος ἐστὶ προστακτικὸς αὐτῷ τοῦ ποιεῖν, ὡς ἐν τῷ περὶ Νόμου γέγραφεν. [5]
- 1037 F οὐκοῦν καὶ ἡ ἀφορμὴ λόγος ἀπαγορευτικὸς καὶ ἡ ἔκκλισις *** εὐλόγος ἔκκλισις· καὶ ἡ εὐλάβεια τοίνυν λόγος ἐστὶν ἀπαγορευτικὸς τῷ σοφῷ· τὸ γὰρ εὐλαβεῖσθαι σοφῶν ἴδιον οὐ φαύλων ἐστίν.
- 1038 A εἰ μὲν οὖν ἕτερόν ἐστιν ὁ τοῦ σοφοῦ λόγος καὶ ἕτερον ὁ νόμος, μαχόμενον τῷ νόμῳ λόγον οἱ σοφοὶ τὴν εὐλάβειαν ἔχουσιν· εἰ δ' οὐκ ἄλλο τι νόμος ἐστὶν ἢ ὁ τοῦ σοφοῦ λόγος, εὐρηται νόμος ἀπαγορευτικὸς τοῖς σοφοῖς τοῦ ποιεῖν ἃ εὐλαβοῦνται. Τοῖς φαύλοις οὐδὲν εἶναι χρήσιμον ὁ Χρύσιππος φησιν οὐδ' ἔχειν χρεῖαν τὸν φαῦλον οὐδενὸς οὐδὲ δεῖσθαι. ταῦτα δ' εἰπὼν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Κατορθωμάτων αὐθις λέγει καὶ τὴν εὐχρηστίαν καὶ τὴν χάριν εἰς τὰ μέσα διατείνειν, ὧν οὐδὲν ἐστὶ χρήσιμον κατ' αὐτούς. [10]
- 1038 B καὶ μὴν οὐδ' οἰκείον οὐδ' ἀρμόττον οὐδὲν εἶναι τῷ φαύλῳ φησὶν ἐν τούτοις· 'κατὰ ταῦτα δὲ τῷ μὲν ἀστεϊῷ ἀλλότριον οὐδὲν τῷ δὲ φαύλῳ οὐδὲν οἰκείον ἐστὶν, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἀγαθὸν τὸ δὲ κακὸν ἐστὶν αὐτῶν'. πῶς οὖν ἀποκναίει πάλιν ἐν παντὶ βιβλίῳ φυσικῷ <τὰ> ἴδια καὶ ἠθικῷ γράφων ὡς 'οἰκειούμεθα πρὸς αὐτοὺς εὐθὺς γενόμενοι καὶ τὰ μέρη καὶ τὰ ἔκγονα τὰ ἑαυτῶν'; ἐν δὲ τῷ πρώτῳ περὶ Δικαιοσύνης καὶ τὰ θηρία φησὶ συμμετρῶς τῇ χρεῖα τῶν ἐκγόνων ὥκειωσθαι πρὸς αὐτά, πλὴν τῶν ἰχθύων· 'αὐτὰ γὰρ τὰ κυήματα τρέφεται δι' αὐτῶν'. ἀλλ' οὐτ'

αἴσθησίς ἐστιν οἷς μηδὲν αἰσθητὸν οὐτ' οἰκείωσις οἷς μηδὲν οἰκεῖον· ἡ γὰρ οἰκείωσις αἴσθησις
ἔοικε τοῦ οἰκείου καὶ ἀντίληψις εἶναι. ^[10]

- 1038 C Καὶ τὸ δόγμα τοῦτο τοῖς κυριωτάτοις ἐπόμενόν ἐστι, καὶ Χρύσιππος, εἰ καὶ πολλὰ πρὸς
τοῦναντίον γέγραφε, δῆλός ἐστι προστιθέμενος τῷ μῆτε κακίαν κακίας ἢ ἀμαρτίαν ἀμαρτίας
ὑπερέχουσιν εἶναι μῆτ' ἀρετὴν ἀρετῆς ἢ κατόρθωσιν κατορθώσεως· ὅς γέ φησιν ἐν τῷ τρίτῳ
περὶ Φύσεως ὥσπερ τῷ Διὶ προσήκει σεμνύνεσθαι ἐφ' αὐτῷ τε καὶ τῷ βίῳ καὶ μέγα φρονεῖν
καί, εἰ δεῖ οὕτως εἰπεῖν, ὑψαυχενεῖν καὶ κομᾶν καὶ μεγαληγορεῖν, ἀξίως βιοῦντι μεγαληγορίας,
οὕτω τοῖς ἀγαθοῖς πᾶσι ταῦτα προσήκει, κατ' οὐθὲν προεχομένοις ὑπὸ τοῦ Διός. ^[10]
- 1038 D ἀλλ' αὐτός γε πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Δικαιοσύνης φησὶν ὅτι τὴν δικαιοσύνην ἀναιροῦσιν οἱ
τέλος ὑποτιθέμενοι τὴν ἡδονήν, οἱ δὲ μόνον ἀγαθὸν εἶναι λέγοντες οὐκ ἀναιροῦσιν· ἔστι δὲ
ταυτὶ τὰ κατὰ λέξιν· 'τάχα γὰρ ἀγαθοῦ αὐτῆς ἀπολειπομένης τέλους δὲ μή, τῶν δὲ δι' αὐτῶν
αἵρετῶν ὄντος καὶ τοῦ καλοῦ, σφῶζομεν ἂν τὴν δικαιοσύνην, μειζον ἀγαθὸν ἀπολιπόντες τὸ
καλὸν καὶ τὸ δίκαιον τῆς ἡδονῆς.' ἀλλ' εἴπερ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν ἐστίν, ἀμαρτάνει μὲν ὁ
τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ἀποφαίνων, ἥττον δ' ἀμαρτάνει τοῦ καὶ τέλος αὐτὴν ποιοῦντος· ἀναιρεῖ
γὰρ οὗτος τὴν δικαιοσύνην ἐκεῖνος δὲ σφῶζει καὶ κατὰ τοῦτον ἡ κοινωνία φροῦδός ἐστι καὶ
ἀπόλῳλεν, ὁ δὲ χρηστότητι καὶ φιланθρωπίᾳ χώραν δίδωσιν. ^[10]
- 1038 E ἔτι τὸ μὲν λέγειν αὐτὸν ἐν τῷ περὶ τοῦ Διός 'αὕξεσθαι τὰς ἀρετὰς καὶ διαβαίνειν' ἀφήμι μὴ
δόξω τῶν ὀνομάτων ἐπιλαμβάνεσθαι, καίτοι πικρῶς ἐν τῷ γένει τούτῳ καὶ Πλάτωνα καὶ τοὺς
ἄλλους τοῦ Χρυσίππου δάκνοντος· ἐπαινεῖν δὲ μὴ πᾶν τὸ πραττόμενον κατ' ἀρετὴν κελεύων
ἐμφαίνει τινὰ τῶν κατορθωμάτων διαφορὰν· λέγει δ' οὕτως ἐν τῷ περὶ τοῦ Διός· 'ἔργων γὰρ
κατὰ τὰς ἀρετὰς ὄντων οἰκείων ἐστὶ τιν' ἀποπροαχθέντα καὶ τούτων, οἷον ἀνδρείως τὸν
δάκτυλον ἐκτείνειν καὶ ἐγκρατῶς ἀποσχέσθαι δυσθανατώσεως γραδὸς καὶ ἀπροπτῶτως ἀκοῦσαι
τοῦ τὰ τρία τέσσαρα [μὴ] εἶναι, τελέως <τέ> τιν' ἐμφαίνει ψυχρίαν ὁ διὰ τῶν τοιούτων
ἐπαινεῖν τινὰς ἐγχειρῶν καὶ ἐγκωμιάζειν· ὅμοια δ' εἴρηται τούτοις ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Θεῶν· 'ἔτι
γὰρ οἶμαι' φησί 'τοὺς ἐπαίνους ἀλλοτριώσεσθαι κατὰ τὰ τοιαῦτα τῶν συμβαινόντων ἀπ'
ἀρετῆς, οἷον δυσθανατώσεως γραδὸς ἀποσχέσθαι καὶ καρτερῶς ὑπομεῖναι μυίας δηγμόν.' ^[5]
- 1039 A 'τίν' οὖν οὗτος ἄλλον κατήγορον περιμένει τῶν αὐτοῦ δογμάτων; εἰ γὰρ ψυχρός ἐστίν ὁ ταῦτ'
ἐπαινῶν, πολλῷ δῆπου ψυχρότερος ὁ τούτων ἕκαστον ἂν κατόρθωμα καὶ μέγα καὶ μέγιστον
εἶναι τιθέμενος· εἰ γὰρ ἴσον ἐστὶ τῷ *** ἀνδρείως δηγμα μυίας ἐνεγκεῖν καὶ τὸ σωφρόνως
ἀποσχέσθαι τῆς γραδὸς, οὐδὲν οἶμαι διαφέρει τὸν σπουδαῖον ἀπὸ τούτων ἢ ἀπ' ἐκείνων
ἐπαινέσθαι. ἔτι τοίνυν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ Φιλίας διδάσκων ὡς οὐκ ἐπὶ πᾶσι δεῖ τοῖς
ἀμαρτήμασι τὰς φιλίας διαλύεσθαι, ταύταις κέχρηται ταῖς λέξεσι· 'προσῆκει γὰρ τὰ μὲν ὅλως
παραπέμπεσθαι τὰ δὲ μικρὰς ἐπιστροφῆς τυγχάνειν, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ μειζον, τὰ δ' ὅλως διαλύσεως
ἀξιοῦσθαι. ^[5]
- 1039 B 'ὁ δὲ τούτου μειζὼν ἐστίν, ἐν τῷ αὐτῷ φησιν ὅτι 'τοῖς μὲν ἐπὶ πλεῖον τοῖς δ' ἐπ' ἔλαττον
συμβαλοῦμεν, ὥστε τοὺς μὲν μᾶλλον τοὺς δ' ἥττον φίλους εἶναι· ἐπὶ πολὺ δὲ τῆς τοιαύτης
παραλλαγῆς γινομένης (οἱ μὲν γὰρ τοσαύτης οἱ δὲ τοσαύτης γίνονται φιλίας ἄξιοι), καὶ οἱ μὲν
ἐπὶ τοσοῦτον <οἱ δ' ἐπὶ τοσοῦτον> πίστεως καὶ τῶν ὁμοίων καταξιωθήσονται. ^[10]
- 1039 C 'τί γὰρ ἄλλο πεποίηκεν ἐν τούτοις ἢ καὶ τούτων μεγάλας διαφορὰς ἀπολέλοιπε; καὶ μὴν ἐν τῷ
περὶ Καλοῦ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι τοιούτοις λόγοις κέχρηται· 'τὸ
ἀγαθὸν αἵρετόν, τὸ δ' αἵρετόν ἀρεστόν, τὸ δ' ἀρεστόν ἐπαινετόν, τὸ δ' ἐπαινετόν καλόν· καὶ
πάλιν· 'τὸ ἀγαθὸν χαρτόν, τὸ δὲ χαρτόν σεμνόν, τὸ δὲ σεμνὸν καλόν.' οὗτοι δ' οἱ λόγοι μάχονται
πρὸς ἐκεῖνον· εἴτε γὰρ πᾶν ἀγαθὸν ἐπαινετόν ἐστι, καὶ τὸ σωφρόνως ἀποσχέσθαι τῆς γραδὸς
ἐπαινετόν ἂν εἴη· εἴτε *** πᾶν ἀγαθὸν οὔτε σεμνὸν οὔτε χαρτόν· ἀλλ' οἴχεται ὁ λόγος· πῶς γὰρ

οἷόν τε τὸ μὲν ἄλλους ἀπὸ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖν ψυχρὸν εἶναι, τὸ δ' αὐτὸν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις χαίρειν καὶ σεμνύνεσθαι μὴ καταγέλαστον; Πολλαχοῦ μὲν τοιοῦτός ἐστιν· ἐν δὲ ταῖς πρὸς ἐτέρους ἀντιλογίαις ἤκιστα φροντίζει τοῦ μηδὲν εἰπεῖν ἐναντίον ἑαυτῷ καὶ διάφωνον. ^[5]

1039 D ἐν γοῦν τοῖς περὶ τοῦ Προτρέπεσθαι τοῦ Πλάτωνος ἐπιλαμβανόμενος λέγοντος ὅτι τῷ μηδὲ μαθόντι μηδ' ἐπισταμένῳ ζῆν λυσιτελεῖ μὴ ζῆν, ταῦτ' εἴρηκε κατὰ λέξιν· ὁ γὰρ τοιοῦτος λόγος καὶ ἑαυτῷ μάχεται καὶ ἤκιστ' ἐστὶ προτρεπτικός, πρῶτον γὰρ παραδεικνύων ὅτι κράτιστον ἡμῖν ἐστὶ τὸ μὴ ζῆν καὶ τρόπον τινὰ ἀποθνήσκειν ἀξίων, πρὸς ἕτερα ἢ μᾶλλον ἡμᾶς προτρέπεται ἢ τὸ φιλοσοφεῖν· οὐ γὰρ ἔστι μὴ ζῶντα φιλοσοφεῖν οὐδὲ μὴν πολὺν χρόνον ἐπιζήσαντα κακῶς καὶ ἀπείρως φρόνιμον γενέσθαι. ^[10]

1039 E 'καὶ προελθὼν δέ φησιν ὅτι καὶ τοῖς φαύλοις καθήκει μένειν ἐν τῷ ζῆν· εἴτα κατὰ λέξιν· 'πρῶτον γὰρ ἡ ἀρετὴ ψιλῶς οὐδὲν ἐστὶ πρὸς τὸ ζῆν ἡμᾶς, οὕτως δ' οὐδ' ἡ κακία οὐδὲν ἐστὶ πρὸς τὸ δεῖν ἡμᾶς ἀπιέναι.' καὶ μὴν οὐχ ἕτερα δεῖ βιβλία διελιῆσαι τοῦ Χρυσίππου τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνδεικνυμένους μάχην, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τούτοις ποτὲ μὲν τοῦ Ἀντισθένης ἐπαινῶν προφέρεται τὸ δεῖν κτᾶσθαι νοῦν ἢ βρόχον καὶ τοῦ Τυρταίου τὸ 'πρὶν ἀρετῆς πελάσαι τέρμασιν ἢ θανάτου' (fr. 11 D.) —καίτοι τί ταῦτα βούλεται δηλοῦν ἄλλο πλὴν ὅτι τὸ μὴ ζῆν λυσιτελέστερόν ἐστι τοῦ ζῆν τοῖς κακοῖς καὶ ἀνοήτοις; —ποτὲ δὲ τὸν Θεόγνιν (v. ^[10]

1039 F 175) ἐπανορθούμενος 'οὐκ ἔδει' φησὶν 'εἰπεῖν 'χρὴ πενήν φεύγοντα,' μᾶλλον δὲ 'χρὴ κακίαν φεύγοντα καὶ ἐς βαθυκήτεα πόντον ῥιπτεῖν καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἡλιβάτων.' τί οὖν ἄλλο δόξειεν ἂν ποιεῖν ἢ ταῦτα πράγματα καὶ δόγματα παρεγγράφειν αὐτός, ἐτέρων δὲ γραφόντων ἐξαλείφειν, Πλάτωνι μὲν ἐγκαλῶν ὅτι τοῦ κακῶς ζῆν καὶ ἀμαθῶς τὸ μὴ ζῆν ἀποδεικνύσι λυσιτελέστερον, Θεόγνιδι δὲ συμβουλεύων κατακρημνίζει καὶ καταποντίζει ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ φυγεῖν τὴν κακίαν; Ἀντισθένη μὲν γὰρ ἐπαινῶν ὅτι τοὺς μὴ νοῦν ἔχοντας εἰς βρόχον συνήλανεν, <αὐτὸν> αὐτὸς ἔψεγεν εἰπόντα μηδὲν εἶναι τὴν κακίαν πρὸς τὸ ἐκ τοῦ ζῆν ἡμᾶς ἀπαλλάττειν. ^[5]

1040 A 'Ἐν δὲ τοῖς πρὸς αὐτὸν Πλάτωνα περὶ Δικαιοσύνης εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐνάλλεται τῷ περὶ θεῶν λόγῳ καὶ φησιν οὕτ' ὁρθῶς ἀποτρέπειν τῷ ἀπὸ τῶν θεῶν φόβῳ τῆς ἀδικίας τὸν Κέφαλον, εὐδιάβλητόν τ' εἶναι καὶ πρὸς τὸν ἐναντίον ἐξάγ' <εἰν ἔχ> οντα πολλοὺς περισπασμοὺς καὶ πιθανότηας ἀντιπιπτούσας τὸν περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ κολάσεων λόγον, ὥς οὐδὲν διαφέροντα τῆς Ἀκκοῦς καὶ τῆς Ἀλφίτου, δι' ὧν τὰ παιδάρια τοῦ κακοσχολεῖν αἱ γυναῖκες ἀνείργουσιν. ^[5]

1040 B οὕτω δὲ διασύρας τὰ τοῦ Πλάτωνος ἐπαινεῖ πάλιν ἐν ἄλλοις καὶ προφέρεται τὰ τοῦ Εὐριπίδου ταυτὶ πολλάκις (fr. 991)· 'ἀλλ' ἔστιν, κεί τις ἐγγελαῖ λόγῳ, Ζεὺς καὶ θεοὶ βρότεια λεύσσαντες πάθη· καὶ ὁμοίως ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Δικαιοσύνης τὰ Ἡσιόδεια ταυτὶ προενεγκάμενος (O. D. 242) 'τοῖσιν δ' οὐρανόθεν μέγ' ἐπήλασε πῆμα Κρονίων, λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμόν· ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί· ταῦτά φησι τοὺς θεοὺς ποιεῖν, ὅπως τῶν πονηρῶν κολαζομένων οἱ λοιποὶ παραδείγμασι τούτοις χρώμενοι ἤττον ἐπιχειρῶσι τοιοῦτόν τι ποιεῖν. ^[5]

1040 C πάλιν ἐν μὲν τοῖς περὶ Δικαιοσύνης ὑπειπὼν ὅτι τοὺς ἀγαθὸν ἀλλὰ μὴ τέλος τιθεμένους τὴν ἡδονὴν ἐνδέχεται σῶζειν καὶ τὴν δικαιοσύνην, θεὶς τοῦτο κατὰ λέξιν εἴρηκε· 'τάχα γὰρ ἀγαθοῦ αὐτῆς ἀπολειπομένης τέλους δὲ μή, τῶν δὲ δι' αὐτῶν αἰρετῶν ὄντος καὶ τοῦ καλοῦ, σῶζοιμεν ἂν τὴν δικαιοσύνην, μεῖζον ἀγαθὸν ἀπολιπόντες τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον τῆς ἡδονῆς. ^[10]

1040 D 'ταῦτα μὲν ἐν τούτοις περὶ τῆς ἡδονῆς. ἐν δὲ τοῖς πρὸς Πλάτωνα κατηγορῶν αὐτοῦ δοκοῦντος ἀγαθὸν ἀπολιπεῖν τὴν ὑγίειαν, οὐ μόνον τὴν δικαιοσύνην φησὶν ἀλλὰ καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ἀναιρεῖσθαι καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀπάσας, ἂν ἢ τὴν ἡδονὴν ἢ τὴν ὑγίειαν ἢ τι τῶν ἄλλων, ὃ μὴ καλὸν ἐστὶν, ἀγαθὸν ἀπολίπωμεν. ἃ μὲν οὖν ῥητέον ὑπὲρ Πλάτωνος, ἐν ἄλλοις γέγραπται πρὸς αὐτόν· ἐνταῦθα δ' ἡ μάχη καταφανὴς ἐστὶν, ὅπου μὲν, ἂν μετὰ τοῦ

καλοῦ τις ὑποθῆται καὶ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, σῶζεσθαι δικαιοσύνην λέγοντος, ὅπου δὲ πάλιν τοὺς μὴ μόνον τὸ καλὸν <ἀγαθόν> ἀπολιπόντας αἰτιωμένου τὰς ἀρετὰς ἀπάσας ἀναιρεῖν. ^[10]

1040 E ἵνα δὲ μὴδ' ἀπολογίαν ὑπολίπη τοῖς ἐναντιώμασιν, Ἀριστοτέλει περὶ δικαιοσύνης ἀντιγράφων οὐ φησιν αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν, ὅτι τῆς ἡδονῆς οὐσῆς τέλους ἀναιρεῖται μὲν ἡ δικαιοσύνη, συναναιρεῖται δὲ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἐκάστη· τὴν μὲν γὰρ δικαιοσύνην ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀληθῶς ἀναιρεῖσθαι, τὰς δ' ἄλλας ἀρετὰς οὐδὲν κωλύειν ὑπάρχειν, εἰ καὶ μὴ δι' αὐτὰς αἰρετὰς ἀλλ' ἀγαθὰς γοῦν καὶ ἀρεστὰς ἐσομένας· εἴθ' ἐκάστην ἐξ ὀνόματος προσαγορεύει. βέλτιον δὲ τὰς ἐκείνου λέξεις ἀναλαβεῖν· 'τῆς γὰρ ἡδονῆς' φησὶν 'ἐμφαινομένης τέλους κατὰ τὸν τοιοῦτον λόγον τὸ μὲν τοιοῦτο πᾶν μοι δοκεῖ οὐκ ἐμπεριλαμβάνεσθαι, δι' ὃ ρητέον μῆτε τῶν ἀρετῶν τινα δι' αὐτὴν αἰρετὴν εἶναι μῆτε τῶν κακιῶν φευκτὴν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα δεῖν ἀναφέρεσθαι πρὸς τὸν ὑποκείμενον σκοπὸν· οὐδὲν μέντοι κωλύσει κατ' αὐτοὺς τὴν ἀνδρείαν μὲν καὶ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν καρτερίαν καὶ τὰς ὁμοίας ταύταις ἀρετὰς εἶναι τῶν ἀγαθῶν, τὰς δ' ἐναντίας <κακίας> ὑπάρχειν φευκτάς. ^[5]

1041 A ' τίς οὖν τούτου πρὸς λόγους ἰταμώτερος γέγονεν, ὃς δυεῖν τῶν ἀρίστων φιλοσόφων ἐγκέκληκε τῷ μὲν ὅτι πᾶσαν ἀρετὴν ἀναιρεῖ μὴ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν ἀπολιπὼν, τῷ δ' ὅτι τῆς ἡδονῆς τέλους οὐσῆς οὐ πᾶσαν ἀρετὴν ἄνευ τῆς δικαιοσύνης σῶζεσθαι νομίζει; θαυμαστὴ γὰρ ἡ ἐξουσία περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων διαλεγόμενον, ἃ τίθησιν αὐτὸς ἐγκαλῶν Ἀριστοτέλει, ταῦτ' ἀναιρεῖν πάλιν Πλάτωνος κατηγοροῦντα. καὶ μὴν ἐν ταῖς περὶ Δικαιοσύνης Ἀποδείξεσι λέγει ρητῶς ὅτι 'πᾶν κατόρθωμα καὶ εὐνόμημα καὶ δικαιοπράγημά ἐστι· τὸ δὲ γε κατ' ἐγκράτειαν ἢ καρτερίαν ἢ φρόνησιν ἢ ἀνδρείαν πραττόμενον κατόρθωμά ἐστιν· ὥστε καὶ δικαιοπράγημα. ^[10]

1041 B ' πῶς οὖν, οἷς ἀπολείπει φρόνησιν καὶ ἀνδρείαν καὶ ἐγκράτειαν, οὐκ ἀπολείπει δικαιοσύνην; εὐθὺς αὐτῶν ὅσα κατορθοῦσιν ἐν ταῖς εἰρημέναις ἀρεταῖς καὶ δικαιοπραγούντων; Τοῦ δὲ Πλάτωνος εἰπόντος τὴν ἀδικίαν ὡς διαφορὰ ψυχῆς οὕσα καὶ στάσις οὐδ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔχουσιν ἀποβάλλει τὴν δύναμιν ἀλλ' αὐτὸν ἑαυτῷ συμβάλλει καὶ <συγ> κρούει [ταράττει] τὸν πονηρόν, ἐγκαλῶν Χρύσιππος ἀτόπως φησὶ λέγεσθαι τὸ ἀδικεῖν ἑαυτόν· εἶναι γὰρ πρὸς ἕτερον οὐ πρὸς ἑαυτόν τὴν ἀδικίαν· ἐπιλαθόμενος δὲ τούτων αὐθις ἐν ταῖς περὶ Δικαιοσύνης Ἀποδείξεσιν ἀδικεῖσθαί φησιν ὑφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀδικοῦντα καὶ αὐτὸν ἀδικεῖν, ὅταν ἄλλον ἀδικῇ, γενόμενον ἑαυτῷ τοῦ παρανομεῖν αἴτιον καὶ βλάπτοντα παρ' ἀξίαν ἑαυτόν. ^[10]

1041 C ἐν μὲν τοῖς πρὸς Πλάτωνα ταῦτ' εἶρηκε περὶ τοῦ τὴν ἀδικίαν λέγεσθαι μὴ πρὸς ἑαυτόν ἀλλὰ πρὸς ἕτερον· 'οἱ γὰρ κατ' ἰδίαν ἄδικοι συνεστήκασιν ἐκ πλειόνων τοιούτων τάναντία λεγόντων, καὶ ἄλλως τῆς ἀδικίας λαμβανομένης ὡς ἂν ἐν πλείοσι πρὸς ἑαυτοὺς οὕτως ἔχουσιν εἰς δὲ τὸν ἕνα μηδενὸς διατείνοντος τοιούτου, καθ' ὅσον δὲ πρὸς τοὺς πλησίον ἔχει οὕτως.' ἐν δὲ ταῖς Ἀποδείξεσι τοιούτους ἠρώτηκε λόγους περὶ τοῦ τὸν ἄδικον καὶ ἑαυτόν ἀδικεῖν· 'παραίτιον γενέσθαι παρανομήματος ἀπαγορεύει ὁ νόμος· καὶ τὸ ἀδικεῖν ἐστὶ παρανόμημα· ὁ τοίνυν παραίτιος γενόμενος αὐτῷ τοῦ ἀδικεῖν παρανομεῖ εἰς ἑαυτόν· ὁ δὲ παρανομῶν εἰς ἕνα καὶ ἀδικεῖ ἐκείνον· ὁ ἄρα καὶ ὄντινοῦν ἀδικῶν καὶ ἑαυτόν ἀδικεῖ. ^[5]

1041 D ' πάλιν 'τὸ ἀμάρτημα τῶν βλαμμάτων ἐστί, καὶ πᾶς ἀμαρτάνων παρ' ἑαυτόν ἀμαρτάνει· πᾶς ἄρ' ὁ ἀμαρτάνων βλάπτει ἑαυτόν παρὰ τὴν ἀξίαν· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἀδικεῖ ἑαυτόν.' ἔτι καὶ οὕτως 'ὁ βλαπτόμενος ὑφ' ἑτέρου ἑαυτόν βλάπτει καὶ παρὰ τὴν ἀξίαν ἑαυτόν βλάπτει· τοῦτο δ' ἦν τὸ ἀδικεῖν· ὁ ἄρ' ἀδικούμενος καὶ ὑφ' ὅτουοῦν πᾶς ἑαυτόν ἀδικεῖ. ^[10]

1041 E ' Τὸν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν λόγον, ὃν αὐτὸς εἰσάγει καὶ δοκιμάζει, συμφωνότατον εἶναί φησι τῷ βίῳ καὶ μάλιστα τῶν ἐμφύτων ἅπτεσθαι προλήψεων. ταυτὶ γὰρ ἐν τῷ τρίτῳ τῶν

Προτρεπτικῶν εἶρηκεν· ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τοῦτον τὸν λόγον φησὶν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀφέλκειν τὸν ἄνθρωπον ὡς οὐδὲν ὄντων πρὸς ἡμᾶς οὐδὲ συνεργούντων πρὸς εὐδαιμονίαν οὐδέν. ὅρα τοίνυν, πῶς αὐτῷ σύμφωνός ἐστι, τὸν ἀφέλκοντα τοῦ ζῆν καὶ τῆς υγιείας καὶ τῆς ἀπονίας καὶ τῆς τῶν αἰσθητηρίων ὀλοκληρίας καὶ μηδὲν εἶναι ταῦτα φάσκοντα πρὸς ἡμᾶς, ἃ παρὰ τῶν θεῶν αἰτούμεθα, μάλιστα συμφωνεῖν τῷ βίῳ καὶ ταῖς κοιναῖς προλήψεσιν ἀποφαινόμενος. ^[10]

1041 F ἄλλ' ἵνα μὴδ' ἄρνησις ἢ τοῦ τάναντία λέγειν, ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Δικαιοσύνης ταῦτ' εἶρηκε· διὸ καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ τε μεγέθους καὶ τοῦ κάλλους πλάσμασι δοκοῦμεν ὅμοια λέγειν καὶ οὐ κατὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. ^[5]

1042 A ' ἔστιν οὖν ὅπως ἂν τις ἐξομολογήσαιτο σαφέστερον τάναντία λέγειν αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν ἢ οὗτος, ἃ δι' ὑπερβολὴν φησι πλάσματα δοκεῖν εἶναι καὶ ὑπὲρ τὸν ἄνθρωπον καὶ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν λέγεσθαι, ταῦτα συμφωνεῖν τῷ βίῳ φάσκων καὶ μάλιστα τῶν ἐμφύτων ἅπτεσθαι προλήψεων· Οὐσίαν κακοδαιμονίας ἀποφαίνει τὴν κακίαν, ἐν παντὶ βιβλίῳ φυσικῶ καὶ ἠθικῶ γράφων καὶ διατεινόμενος ὅτι 'τὸ κατὰ κακίαν ζῆν τῷ κακοδαιμόνως ζῆν ταῦτόν ἐστιν· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ Φύσεως ὑπείπων ὅτι 'λυσιτελεῖ ζῆν ἄφρονα μᾶλλον ἢ <μὴ> βιοῦν, καὶ μὴδέποτε μέλλη φρονήσῃν' ἐπιλέγει 'τοιαῦτα γὰρ τάγαθὰ ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις, ὥστε τρόπον τινὰ τὰ κακὰ τῶν ἀνὰ μέσον προτερεῖν. ^[10]

1042 B ' ὅτι μὲν οὖν εἰρηκῶς ἐν ἐτέροις μὴδὲν εἶναι τοῖς ἄφροσι λυσιτελεῖς ἐνταῦθά φησι λυσιτελεῖν τὸ ἀφρόνως ζῆν, ἀφίημι· τῶν δ' ἀνὰ μέσον λεγομένων παρὰ τοῖς Στωικοῖς μήτε κακῶν ὄντων μήτ' ἀγαθῶν τὰ κακὰ προτερεῖν λέγων οὐδὲν ἄλλο λέγει πλὴν τῶν μὴ κακῶν τὰ κακὰ προτερεῖν καὶ τὸ κακοδαιμονεῖν λυσιτελέστερον εἶναι τοῦ μὴ κακοδαιμονεῖν, καὶ τοῦ κακοδαιμονεῖν ἀλυσιτελέστερον ἡγεῖται τὸ μὴ κακοδαιμονεῖν· εἰ δ' ἀλυσιτελέστερον, καὶ βλαβερώτερον· τὸ μὴ κακοδαιμονεῖν ἄρα βλαβερώτερον τοῦ κακοδαιμονεῖν. βουλόμενος οὖν ταύτην ἐπιλαίειν τὴν ἀτοπίαν ἐπιλέγει περὶ τῶν κακῶν· ἔστι δ' οὐ ταῦτα προτεροῦντα, ἀλλ' ὁ λόγος, μεθ' οὗ βιοῦν ἐπιβάλλει μᾶλλον, καὶ εἰ ἄφρονες ἐσόμεθα. ^[10]

1042 C ' πρῶτον μὲν οὖν τὰ κακὰ κακίαν λέγει καὶ τὰ μετέχοντα κακίας, ἄλλο δ' οὐθέν· ἡ δὲ κακία λογικόν ἐστι μᾶλλον δὲ λόγος ἡμαρτημένος· οὐδὲν οὖν ἕτερόν ἐστι τὸ μετὰ λόγου βιοῦν ἄφρονας ὄντας ἢ τὸ μετὰ κακίας βιοῦν· ἔπειτα τὸ βιοῦν ἄφρονας ὄντας βιοῦν ἐστὶ κακοδαίμονας ὄντας. πρὸς τί οὖν προτερεῖ τοῦτο τῶν ἀνὰ μέσον; οὐ γὰρ πρὸς γε τὸ εὐδαιμονεῖν φήσῃ προτερεῖν τὸ κακοδαιμονεῖν. ἀλλ' οὐδ' ὅλως, φασίν, οἷται δεῖν Χρύσιππος οὔτε μονὴν ἐν τῷ βίῳ τοῖς ἀγαθοῖς οὔτ' ἐξαγωγὴν τοῖς κακοῖς παραμετρεῖν ἀλλὰ τοῖς μέσοις κατὰ φύσιν· διὸ καὶ τοῖς εὐδαιμονοῦσι γίνεται ποτε καθῆκον ἐξάγειν ἑαυτοὺς καὶ μένειν αὐθις ἐν τῷ ζῆν τοῖς κακοδαιμονοῦσιν. ^[10]

1042 D εἴτα τί τούτου μεῖζόν ἐστιν ὑπεναντίωμα πρὸς αἵρεσιν καὶ φυγὴν, εἰ τοῖς ἐπ' ἄκρον εὐδαιμονοῦσιν ἀπουσίᾳ τῶν ἀδιαφόρων ἀφίστασθαι τῶν ἀγαθῶν παρόντων καθήκει; καίτοι τῶν ἀδιαφόρων οὐθὲν αἰρετὸν οὐδὲ φευκτόν, ἀλλὰ μόνον αἰρετὸν τὸ ἀγαθὸν καὶ μόνον φευκτόν ἡγοῦνται τὸ κακόν· ὥστε συμβαίνει κατ' αὐτοὺς μὴ πρὸς τὰ αἰρετὰ μὴδὲ πρὸς τὰ φευκτὰ τοὺς τῶν πράξεων τίθεσθαι λογισμούς, ἀλλ' ἐτέρων στοχαζομένους ἃ μήτε φεύγουσι μήθ' αἰροῦνται, πρὸς ταῦτα καὶ ζῆν καὶ ἀποθνήσκειν. ^[10]

1042 E Τάγαθὰ πρὸς τὰ κακὰ τὴν πᾶσαν ἔχειν διαφορὰν ὁμολογεῖ Χρύσιππος καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν, εἰ τὰ μὲν ἐσχάτως ποιεῖ κακοδαίμονας εὐθὺς οἷς ἂν παρῇ, τὰ δ' ἐπ' ἄκρον εὐδαίμονας. αἰσθητὰ δ' εἶναι τάγαθὰ καὶ τὰ κακὰ φησιν, ἐν τῷ προτέρῳ περὶ Τέλους ταῦτα γράφων· ὅτι μὲν γὰρ αἰσθητὰ ἐστὶ τάγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, καὶ τούτοις ἐκποιεῖ λέγειν· οὐ γὰρ μόνον τὰ πάθη ἐστὶν αἰσθητὰ σὺν τοῖς εἶδεσιν, οἷον λύπη καὶ φόβος καὶ τὰ παραπλήσια, ἀλλὰ καὶ κλοπῆς καὶ

μοιχείας καὶ τῶν ὁμοίων ἔστιν αἰσθέσθαι, καὶ καθόλου ἀφροσύνης καὶ δειλίας καὶ ἄλλων οὐκ ὀλίγων κακιῶν· οὐδὲ μόνον χαρᾶς καὶ εὐεργεσιῶν καὶ ἄλλων πολλῶν κατορθώσεων, ἀλλὰ καὶ φρονήσεως καὶ ἀνδρείας καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν. ^[5]

1042 F ‘τούτων τὴν μὲν ἄλλην ἀτοπίαν ἀφῶμεν, ὅτι δὲ μάχεται τοῖς περὶ τὸν διαλεληθότα σοφόν, τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν; αἰσθητοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ καὶ μεγάλην πρὸς τὸ κακὸν διαφορὰν ἔχοντος, τὸν ἐκ φαύλου γενόμενον σπουδαῖον ἀγνοεῖν τοῦτο καὶ τῆς ἀρετῆς μὴ αἰσθάνεσθαι παρούσης ἀλλ’ οἶεσθαι τὴν κακίαν αὐτῷ παρεῖναι, πῶς οὐκ ἔστιν ἀτοπώτατον; ἢ γὰρ οὐδεὶς ἀγνοεῖν ἢ ἀπιστεῖν δύναται τὰς ἀρετὰς ἔχων ἀπάσας, ἢ μικρά τίς ἐστι καὶ παντάπασι δυσθεώρητος ἢ διαφορὰ τῆς ἀρετῆς πρὸς τὴν κακίαν καὶ τῆς εὐδαιμονίας πρὸς τὴν κακοδαιμονίαν καὶ τοῦ καλλίστου βίου πρὸς τὸν αἰσχιστον, εἰ ταῦτά τις ἀντ’ ἐκείνων κτησάμενος ἑαυτὸν λέληθε. ^[5]

1043 A Μία σύνταξις ἢ περὶ Βίων τέτταρα βιβλία· τούτων ἐν τῷ τετάρτῳ λέγει τὸν σοφὸν ἀπράγμονά τ’ εἶναι καὶ ἰδιοπράγμονα καὶ τὰ αὐτοῦ πράττειν· ἔστι δ’ ἡ λέξις αὕτη· ‘οἶμαι γὰρ ἔγωγε τὸν φρόνιμον καὶ ἀπράγμονα εἶναι καὶ ἰδιοπράγμονα καὶ τὰ αὐτοῦ πράττειν ὁμοίως τῆς τ’ αὐτοπραγίας καὶ τῆς ὀλιγοπραγμοσύνης ἀστείων ὄντων. ^[10]

1043 B ‘τὰ δ’ ὅμοια σχεδὸν ἐν τῷ περὶ τῶν Δι’ αὐτὰ αἰρετῶν εἶρηκε ταύταις ταῖς λέξεσι· ‘τῷ γὰρ ὄντι φαίνεται ὁ κατὰ τὴν ἡσυχίαν βίος ἀκίνδυνόν τι καὶ ἀσφαλὲς ἔχειν, οὐ πάνυ τῶν πολλῶν δυναμένων τοῦτο συνιδεῖν.’ ὅτι μὲν τῷ Ἐπικούρῳ τὴν πρόνοιαν ἀναιροῦντι διὰ τῆς ἀπραγμοσύνης τῆς περὶ τὸν θεὸν οὐκ ἀπάδει, δηλὸν ἐστίν· ἀλλ’ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Βίων βασιλείαν τε τὸν σοφὸν ἐκουσίως ἀναδέχεσθαι λέγει χρηματιζόμενον ἀπ’ αὐτῆς, κἂν αὐτὸς βασιλεύειν μὴ δύνηται, συμβίωσεται βασιλεῖ καὶ στρατεύσεται μετὰ βασιλέως, οἷος ἦν Ἰδάνθυρσος ὁ Σκύθης ἢ Λεύκων ὁ Ποντικός. ^[10]

1043 C παραθήσομαι δὲ καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν διάλεκτον, ὅπως εἰδῶμεν, εἰ, καθάπερ ἐκ νήτης καὶ ὑπάτης γίνεται σύμφωνον, οὕτως ὁμολογεῖ βίος ἀνδρὸς καὶ ἀπραγμοσύνην αἰρουμένου καὶ ὀλιγοπραγμοσύνην, εἴτα συνιππαζομένου Σκύθαις καὶ τὰ τῶν ἐν Βοσπόρῳ τυράννων πράττοντος ἐξ οἰασθήτινος ἀνάγκης· ‘ὅτι γάρ’ φησί ‘καὶ στρατεύσεται μετὰ δυναστῶν καὶ βιώσεται, πάλιν ἐπισκεψώμεθα τούτων ἐχόμενοι, τινῶν μὲν οὐδὲ ταῦτ’ ὑπονοούντων διὰ τοὺς ὁμοίους ὑπολογισμούς, ἡμῶν δὲ καὶ ταῦτ’ ἀπολιπόντων διὰ τοὺς παραπλησίους λόγους. ^[10]

1043 D ‘καὶ μετὰ μικρόν· ‘οὐ μόνον δὲ μετὰ τῶν προκεκοφόντων ἐπὶ ποσὸν καὶ ἐν ἀγωγαῖς καὶ ἐν ἔθεσι ποιοῖς γεγονότων, οἷον παρὰ Λεύκωνι καὶ Ἰδανθύρσῳ.’ Καλλισθένης τινὲς ἐγκαλοῦσιν, ὅτι πρὸς Ἀλέξανδρον ἔπλευσεν ἐλπίζων ἀναστήσειν Ὀλυνθον, ὡς Στάγειρα Ἀριστοτέλης· Ἐφορον δὲ καὶ Ξενοκράτη καὶ Μενέδημον ἐπαινοῦσι παραιτησαμένους τὸν Ἀλέξανδρον· ὁ δὲ Χρύσιππος ἔνεκα χρηματισμοῦ τὸν σοφὸν ἐπὶ κεφαλὴν ἐς Παντικάπαιον ὠθεῖ καὶ τὴν ‘Σκυθῶν ἐρημίαν’.
^[10]

1043 E ὅτι γὰρ ἐργασίας ἔνεκα καὶ χρηματισμοῦ ταῦτα ποιεῖ, καὶ προεδήλωκε τρεῖς ὑποθέμενος ἀρμόζοντας μάλιστα τῷ σοφῷ χρηματισμούς, τὸν ἀπὸ βασιλείας καὶ τὸν ἀπὸ φίλων καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις τὸν ἀπὸ σοφιστείας. καίτοι πολλαχοῦ μὲν ἀποκναίει ταῦτ’ ἐπαινῶν (Eur. fr. 892)· ‘ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυοῖν μόνον, Δήμητρος ἀκτῆς πώματός θ’ ὕδρηχόου;’ ἐν δὲ τοῖς περὶ Φύσεως λέγει τὸν σοφόν, εἰ τὴν μεγίστην οὐσίαν ἀποβάλοι, δραχμὴν μίαν ἐκβεβληκέναι δόξειν. οὕτω δ’ αὐτὸν ἄρας ἐκεῖ καὶ ὀγκώσας ἐνταῦθα πάλιν εἰς μισθαρνίαν καταβάλλει καὶ σοφιστείαν· καὶ γὰρ αἰτήσιν καὶ προλήψεσθαι τὸ μὲν εὐθύς ἀρχομένου, τὸ δὲ χρόνου τῷ μαθητῇ διελθόντος, ὅπερ εὐγνώμονεστερον εἶναι φησιν, ἀσφαλέστερον δὲ τὸ προλαμβάνειν, ὡς ἀδικήματα τοῦ τόπου ἐπιδεχομένου. ^[10]

1043 F

λέγει δ' οὕτως· 'εἰσπράττονται δὲ τὸν μισθὸν οὐ πάντας οἱ νοῦν ἔχοντες ὡσαύτως, ἀλλ' ἄλλως πλῆθος, ὡς ἂν ὁ καιρὸς φέρῃ, οὐκ ἐπαγγελλόμενοι ποιήσιν ἀγαθούς, καὶ ταῦτ' ἐν ἐνιαυτῷ· ὅσον δὲ πρὸς ἑαυτούς, ταῦτα ποιήσιν πρὸς τὸν συμφωνηθέντα χρόνον.' καὶ πάλιν προελθὼν· 'τόν τε καιρὸν εἴσεται, πότερον εὐθὺς δεῖ τὸν μισθὸν λαμβάνειν ἅμα τῇ προσόδῳ, καθάπερ πλείους πεποιήκασιν, ἢ καὶ χρόνον αὐτοῖς διδόναι, τοῦ τόπου τούτου μᾶλλον καὶ ἀδικήματα ἐπιδεχομένου δόξαντος δ' ἂν εἶναι εὐγνωμονεστέρου. ^[5]

1044 A ' καὶ πῶς ἡ χρημάτων καταφρονητῆς ὁ σοφός, ὑπὸ συγγραφὴν ἐπ' ἀργυρίῳ τὴν ἀρετὴν παραδιδούς, κἂν μὴ παραδῷ τὸ μισθάριον εἰσπράττων ὡς πεποιηκώς τὰ παρ' αὐτόν, ἢ βλάβης κρείττων, φυλαττόμενος μὴ ἀδικηθῇ περὶ τὸ μισθάριον; ἀδικεῖται γὰρ οὐδεὶς μὴ βλαπτόμενος· ὅθεν μὴ ἀδικεῖσθαι τὸν σοφὸν ἐν ἄλλοις ἀποφηνάμενος ἐνταῦθα φησιν ἀδικήματα τὸν τόπον ἐπιδέχεσθαι. ^[10]

1044 B 'Εν δὲ τῷ περὶ Πολιτείας οὐδὲν ἡδονῆς ἕνεκα πράξειν οὐδὲ παρασκευάσεσθαι φησι τοὺς πολίτας, καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐπαινεῖ ταῦτα προφερόμενος (fr. 892)· 'ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυοῖν μόνον, Δήμητρος ἀκτῆς πώματός θ' ὕδρηχόου;' εἶτα μικρὸν ἀπὸ τούτων προελθὼν ἐπαινεῖ τὸν Διογένη τὸ αἰδοῖον ἀποτριβόμενον ἐν φανερώ καὶ λέγοντα πρὸς τοὺς παρόντας· 'εἴθε καὶ τὸν λιμὸν οὕτως ἀποτρίψασθαι τῆς γαστρὸς ἡδυνάμην'. τίν' οὖν ἔχει λόγον ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπαινεῖν τὸν ἐκβάλλοντα τὴν ἡδονὴν ἅμα καὶ τὸν ἡδονῆς ἕνεκα τοιαῦτα πράττοντα καὶ τοιαύτης ἀπτόμενον αἰσχροουργίας; γράψας τοίνυν ἐν τοῖς περὶ Φύσεως, [ὡς] ὅτι πολλὰ τῶν ζώων ἕνεκα κάλλους ἢ φύσις ἐνήνοχε φιλοκαλοῦσα καὶ χαίρουσα τῇ ποικιλίᾳ, καὶ λόγον ἐπειπὼν παραλογώτατον ὡς ὁ ταῶς ἕνεκα τῆς οὐράς γέγονε διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς, αὐθις ἐν τῷ περὶ Πολιτείας νεανικῶς ἐπιτετίμηκε τοῖς ταῶς τρέφουσι καὶ ἀηδόνας, ὥσπερ ἀντινομοθετῶν τῷ τοῦ κόσμου νομοθέτῃ καὶ τῆς φύσεως καταγελῶν φιλοκαλούσης περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ζώων, οἷς ὁ σοφὸς ἐν τῇ πόλει τόπον οὐ δίδωσι. ^[10]

1044 C πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ἐγκαλεῖν τοῖς τρέφουσιν ἃ γεννῶσαν ἐπαινεῖ τὴν πρόνοιαν; ἐν μὲν οὖν τῷ πέμπτῳ περὶ Φύσεως εἰπὼν ὅτι 'οἱ κόρεις εὐχρήστως ἐξυπνίζουσιν ἡμᾶς καὶ οἱ μύες ἐπιστρέφουσιν ἡμᾶς μὴ ἀμελῶς ἕκαστα τιθέναι, φιλοκαλεῖν δὲ τὴν φύσιν τῇ ποικιλίᾳ χαίρουσαν εἰκός ἐστι', ταῦτα κατὰ λέξιν εἴρηκε· 'γένοιτο δ' ἂν μάλιστα τούτου ἔμφασις ἐπὶ τῆς κέρκου τοῦ ταῶ. ^[5]

1044 D ἐνταῦθα γὰρ ἐπιφαίνει τὸ ζῶον γεγονέναι ἕνεκα τῆς κέρκου καὶ οὐκ ἀνάπαλιν, τῷ <δ> ἄρρενι γενομένῳ οὕτως τὸ θῆλυ συνηκολούθηκεν.' ἐν δὲ τῷ περὶ Πολιτείας εἰπὼν ὅτι 'ἐγγὺς ἐσμεν τοῦ καὶ τοὺς κοπρῶνας ζωγραφεῖν', μετ' ὀλίγον τὰ γεωργικά φησι καλλωπίζειν τινὰς ἀναδενδράσι καὶ μυρρίναις, 'καὶ ταῶς καὶ περιστερὰς τρέφουσι καὶ πέρδικας ἵνα κακκαβίζωσιν αὐτοῖς καὶ ἀηδόνας. ^[10]

1044 E ' ἡδέως δ' ἂν αὐτοῦ πυθοίμην, τί φρονεῖ περὶ μελιτῶν καὶ μέλιτος ἦν μὲν γὰρ ἀκόλουθον τῷ τοὺς κόρεις εὐχρήστως τὸ τὰς μελίττας ἀχρήστως φάναι γεγονέναι· εἰ δὲ ταύταις τόπον ἐν τῇ πόλει δίδωσι, διὰ τί τῶν πρὸς ἀκοὴν καὶ ὄψιν ἐπιτερπῶν ἀπείργει τοὺς πολίτας; καθόλου δ' ὥσπερ ὁ τοὺς συνδείπνους μεμφόμενος ὅτι χρῶνται τραγήμασι καὶ οἴνῳ καὶ ὄψοις, τὸν δ' ἐπὶ ταῦτα κεκληκότα καὶ ταῦτα παρεσκευασμένον ἐπαινῶν ἄτοπός ἐστιν, οὕτως ὁ τὴν μὲν πρόνοιαν ἐγκωμιάζων ἰχθὺς καὶ ὄρνιθας καὶ μέλι καὶ οἶνον παρασκευάσας, ἐγκαλῶν δὲ τοῖς μὴ παραπέμπουσι ταῦτα μὴδ' ἀρκουμένοις (Eur. ^[5]

1044 F fr. 892) 'Δήμητρος ἀκτῇ πώμασιν θ' ὕδρηχοις, ἅπερ πάρεστι καὶ πέφυκεν ἡμᾶς τρέφειν,' οὐθένα ποιεῖσθαι λόγον ἔοικε τοῦ τάναντία λέγειν ἑαυτῷ. Καὶ μὴν ἐν τῷ *** τῶν Προτρεπτικῶν εἰπὼν ὅτι 'καὶ τὸ μητράσιν ἢ θυγατράσιν ἢ ἀδελφαῖς συγγενέσθαι καὶ τὸ φαγεῖν τι *** καὶ προελθεῖν ἀπὸ λεχοῦς ἢ θανάτου πρὸς ἱερὸν ἀλόγως διαβέβληται', καὶ πρὸς τὰ θηρία

φησὶ δεῖν ἀποβλέπειν καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνων γινομένοις τεκμαίρεσθαι τὸ μὴδὲν ἄτοπον μὴδὲ παρὰ φύσιν εἶναι τῶν τοιούτων· εὐκαίρως γὰρ πρὸς ταῦτα γίνεσθαι τὰς τῶν ἄλλων ζῶων παραθέσεις εἰς τὸ μῆτε συγγινόμενα μῆτε γεννῶντα μὴτ' ἐναποθνήσκοντα ἐν τοῖς ἱεροῖς μιαίνειν τὸ θεῖον. ^[5]

1045 A ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ πάλιν περὶ Φύσεως λέγει καλῶς μὲν ἀπαγορεύειν τὸν Ἡσίοδον (Ο. Δ. 757) εἰς ποταμούς καὶ κρήνας οὐρεῖν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀφεκτέον εἶναι τοῦ πρὸς βωμὸν οὐρεῖν ἢ ἀφίδρυμα θεοῦ· μὴ γὰρ εἶναι πρὸς λόγον, εἰ κύνες καὶ ὄνοι τοῦτο ποιοῦσι καὶ παιδάρια νήπια, μηδεμίαν ἐπιστροφὴν μὴδ' ἐπιλογισμὸν ἔχοντα περὶ τῶν τοιούτων. ^[10]

1045 B ἄτοπον μὲν οὖν τὸ ἐκεῖ μὲν εὐκαιρον εἰπεῖν τὴν τῶν ἀλόγων ζῶων ἀποθεώρησιν, ἐνταῦθα δ' ἀπὸ λόγου. Τοῦ κατηναγκάσθαι δοκοῦντες ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν ταῖς ὁρμαῖς ἀπόλυσιν πορίζειν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων ἐπελευστικὴν τινα κίνησιν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ κατασκευάζουσιν, ἐπὶ τῶν ἀπαραλλάκτων μάλιστα γινομένην ἔκδηλον· ὅταν γὰρ δυοῖν ἴσον δυναμένων καὶ ὁμοίως ἐχόντων θάτερον ἢ λαβεῖν ἀνάγκη, μηδεμιᾶς αἰτίας ἐπὶ θάτερον ἀγοῦσης τῷ μὴδὲν τοῦ ἑτέρου διαφέρειν, ἢ ἐπελευστικὴ δύναμις αὕτη τῆς ψυχῆς ἐπὶ κλίσιν ἐξ αὐτῆς λαβοῦσα διέκοψε τὴν ἀπορίαν. πρὸς τούτους ὁ Χρῦσιππος ἀντιλέγων, ὡς βιαζομένους τῷ ἀναιτίῳ τὴν φύσιν, ἐν πολλοῖς παρατίθησι τὸν ἀστράγαλον καὶ τὸν ζυγὸν καὶ πολλὰ τῶν μὴ δυναμένων ἄλλοτ' ἄλλας λαμβάνειν πτώσεις καὶ ῥοπὰς ἄνευ τινὸς αἰτίας καὶ διαφορᾶς ἢ περὶ αὐτὰ πάντως ἢ περὶ τὰ ἔξωθεν γινομένης· τὸ γὰρ ἀναίτιον ὅλως ἀνύπαρκτον εἶναι καὶ τὸ αὐτόματον· ἐν δὲ ταῖς πλαττομέναις ὑπ' ἐνίων καὶ λεγομέναις ταύταις ἐπελεύσεσιν αἰτίας ἀδήλους ὑποτρέχειν καὶ λανθάνειν ἡμᾶς ἐπὶ θάτερα τὴν ὁρμὴν ἀγοῦσας. ^[5]

1045 C ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς γνωριμωτάτοις ἐστὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πολλάκις εἰρημένων· ἃ δὲ τούτοις πάλιν αὐτὸς ἐξ ἐναντίας εἴρηκεν, οὐχ ὁμοίως οὕτως ἐν μέσῳ κείμενα, δι' αὐτῶν παραθήσομαι τῶν ἐκείνου λέξεων.

1045 D ἐν μὲν γὰρ τῷ περὶ τοῦ Δικάζειν ὑποθέμενος δύο δρομεῖς ὁμοῦ συνεκπίπτειν ἀλλήλοις διαπορεῖ τί τῷ βραβευτῇ καθήκει ποιῆσαι· 'πότερον' φησὶν 'ἔξεστι τὸν βραβευτὴν τὸν φοῖνικα, ὅποτερῷ βούλεται, ἀποδοῦναι, καθ' ὃ ἂν τύχωσιν αὐτῷ συνηθέστεροι ὄντες, ὡς ἂν ἐνταῦθα τῶν αὐτοῦ τι χαρισάμενον; <ἢ καθήκει> τρόπον τινὰ μᾶλλον, ὡς κοινοῦ τοῦ φοῖνικος γεγονότος ἀμφοτέρων, οἷονεῖ τινος κλήρου γινομένου ἀδήλως, κατὰ τὴν ἐπὶ κλίσιν, ὡς ἔτυχε, δοῦναι αὐτόν; λέγω δ' ἣν ἔτυχεν ἐπὶ κλίσιν, οἷα γίνεται, ὅταν δυεῖν προκειμένων δραχμῶν ὁμοίων κατὰ τὰ λοιπὰ ἐπὶ τὴν ἑτέραν ἐπικλίναντες λαμβάνωμεν αὐτήν. ^[10]

1045 E 'ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ περὶ Καθήκοντος εἶναί τινα φήσας πράγματα μὴ πάνυ πολλῆς ἄξια εἶναι] πραγματείας μὴδὲ προσοχῆς, ἀφιέναι περὶ ταῦτα τῇ ὡς ἔτυχεν ἐπικλίσει τῆς διανοίας οἶεται δεῖν τὴν αἴρεσιν ἀποκληρώσαντας· 'οἷον' φησὶν 'εἰ τῶν δοκιμαζόντων τάσδε τινὰς δραχμὰς δύο ἐπὶ τοσόνδε οἱ μὲν τήνδε οἱ δὲ τήνδε φαῖεν εἶναι καλήν, δέοι δὲ μίαν αὐτῶν λαβεῖν, τηνικαυτ' ἀφέντες τὸ ἐπὶ πλεῖον ἐπιζητεῖν, ἣν ἔτυχε ληψόμεθα, κατ' ἀδηλόν τιν' ἀποκληρώσαντες αὐτὰς λόγον, καὶ εἰ μάλιστα τὴν μοχθηρὰν ληψόμεθα αὐτῶν. ^[10]

1045 F 'ἐν τούτοις γὰρ <ἢ> ἀποκλήρωσις καὶ <τὸ> ὡς ἔτυχεν ἐπικλῖνον τῆς διανοίας [τὸ] ἄνευ πάσης αἰτίας εἰσάγει τῶν ἀδιαφόρων λῆψιν. Ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῆς Διαλεκτικῆς ὑπειπὼν ὅτι 'Πλάτων ἐσπούδασε περὶ τὴν διαλεκτικὴν καὶ Ἀριστοτέλης καὶ <οἱ> ἀπὸ τούτων ἄχρι Πολέμωνος καὶ Στράτωνος, μάλιστα δὲ Σωκράτης' καὶ ἐπιφωνήσας ὅτι 'καὶ συνεξαμαρτάνειν ἂν τις θελήσειε τούτοις τοσοῦτοις καὶ τοιούτοις οὓσιν' ἐπιφέρει κατὰ λέξιν· 'εἰ μὲν γὰρ ἐκ παρέργου περὶ αὐτῶν εἰρήκεσαν, τάχ' ἂν τις διέσυρε τὸν τόπον τοῦτον· οὕτω δ' αὐτῶν ἐπιμελῶς εἰρηκότων ὡς ἐν ταῖς μεγίσταις δυνάμεσι καὶ ἀναγκαιοτάταις αὐτῆς οὔσης, οὐ πιθανὸν ἐπὶ τοσοῦτον διαμαρτάνειν αὐτοὺς ἐν τοῖς ὅλοις ὄντας οἷους ὑπονοοῦμεν. ^[5]

- 1046 A ‘ τί οὖν σύ, φῆσαι τις ἄν, αὐτὸς ἀνδράσι τοιούτοις καὶ τοσούτοις οὐδέποτε παύσῃ μαχόμενος οὐδ’ ἐλέγχων, ὡς νομίζεις, ἐν τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις διαμαρτάνοντας; οὐ γὰρ δήπου περὶ μὲν διαλεκτικῆς ἐσπουδασμένως ἔγραψαν, περὶ δ’ ἀρχῆς καὶ τέλους καὶ θεῶν καὶ δικαιοσύνης ἐκ παρέργου καὶ παίζοντες, ἐν οἷς τυφλὸν αὐτῶν ἀποκαλεῖς τὸν λόγον καὶ μαχόμενον αὐτῷ καὶ μυρίας ἄλλας ἁμαρτίας ἔχοντα. ^[5]
- 1046 B Τὴν ἐπικαιρεκακίαν ὅπου μὲν ἀνύπαρκτον εἶναί φησιν, ἐπεὶ τῶν μὲν ἀστείων οὐδεὶς ἐπ’ ἄλλοτρίοις κακοῖς χαίρει, <τῶν δὲ φαύλων οὐδεὶς χαίρει> τὸ παράπαν· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ Ἀγαθοῦ τὸν φθόνον ἐξηγησάμενος ὅτι ‘λύπη ἐστὶν ἐπ’ ἄλλοτρίοις ἀγαθοῖς, ὡς δήποτε βουλομένων ταπεινοῦν τοὺς πλησίον, ὅπως ὑπερέχωσιν αὐτοί,’ συνάπτει τὰ τῆς ἐπικαιρεκακίας· ‘ταύτη δὲ συνεχὴς ἡ ἐπικαιρεκακία γίνεται, ταπεινοὺς βουλομένων εἶναι τοὺς πλησίον διὰ τὰς ὁμοίας αἰτίας· καθ’ ἑτέρας δὲ φυσικὰς φορὰς ἐκτρεπομένων ὁ ἕλεος γίνεται. ^[5]
- 1046 C ‘ δῆλος ἄρ’ ἐστὶν ἐνταῦθα τὴν ἐπικαιρεκακίαν ὑπαρκτὴν ὥσπερ τὸν φθόνον καὶ τὸν ἕλεον ἀπολιπών, ἣν ἐν ἐτέροις ἀνύπαρκτον εἶναί φησιν ὥσπερ τὴν μισοπονηρίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν. Ἐν πολλοῖς εἰρηκῶς ὅτι παρὰ τὸν πλείονα χρόνον οὐδὲν μᾶλλον εὐδαιμονοῦσιν ἀλλ’ ὁμοίως καὶ ἐπίσης τοῖς τὸν ἁμερῇ χρόνον εὐδαιμονίας μετασχοῦσιν, ἐν πολλοῖς πάλιν εἴρηκεν ὡς οὐδὲ τὸν δάκτυλον καθήκει προτεῖναι χάριν ἁμεριαιᾶς φρονήσεως καὶ καθάπερ ἀστραπῆς διυπταμένης. ^[10]
- 1046 D ἀρκέσει δὲ παραθεῖναι τὰ ἐν τῷ ἔκτῳ τῶν Ἠθικῶν Ζητημάτων ὑπ’ αὐτοῦ γεγραμμένα περὶ τούτων· ὑπειπὼν γὰρ ὡς ‘οὔτε πᾶν ἀγαθὸν ἐπίσης εἰς χαρὰν πίπτει οὔτε πᾶν κατόρθωμα εἰς σεμνολογίαν· ἐπενήνοχε ταῦτα· ‘καὶ γάρ, εἰ μόνον μέλλοι ἁμερῇ χρόνον ἢ τὸν ἔσχατον ἔξειν φρόνησιν, οὐδ’ ἂν τὸν δάκτυλον καθήκοι ἐκτεῖναι ἔνεκα τῆς οὕτω παρεσομένης φρονήσεως,’ καίπερ παρὰ τὸν πλείονα χρόνον οὐδὲν μᾶλλον εὐδαιμονοῦντων οὐδὲ τῆς αἰδίου εὐδαιμονίας αἰρετωτέρας γινομένης παρὰ τὴν ἁμεριαιάν. ^[10]
- 1046 E εἰ μὲν οὖν τὴν φρόνησιν ἡγεῖτο ποιητικὸν εἶναι τῆς εὐδαιμονίας ἀγαθὸν ὥσπερ ὁ Ἐπίκουρος (fr. 515), αὐτῆς ἔδει μόνον τῆς ἀτοπίας καὶ παραδοξολογίας ἐπιλαμβάνεσθαι τοῦ δόγματος· ἐπεὶ δ’ ἡ φρόνησις οὐχ ἕτερόν ἐστι τῆς εὐδαιμονίας κατ’ αὐτὸν ἀλλ’ εὐδαιμονία, πῶς οὐ μάχεται τὸ λέγειν ἐπίσης μὲν αἰρετὴν εἶναι τὴν ἁμεριαιάν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν αἰδίον, μηδενὸς δ’ ἀξίαν τὴν ἁμεριαιάν; Τὰς ἀρετὰς φασὶν ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις, οὐ μόνον τῷ τὸν μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸν κατὰ μίαν ὀτιοῦν ἐνεργοῦντα κατὰ πάσας ἐνεργεῖν· οὔτε γὰρ ἄνδρα φασὶ τέλειον εἶναι τὸν μὴ πάσας ἔχοντα τὰς ἀρετὰς οὔτε πρᾶξιν τελείαν, ἥτις οὐ κατὰ πάσας πράττεται τὰς ἀρετὰς. ^[10]
- 1046 F ἀλλὰ μὴν ἐν τῷ ἔκτῳ τῶν Ἠθικῶν Ζητημάτων ὁ Χρύσιππος οὐκ ἀεὶ φησιν ἀνδρίζεσθαι τὸν ἀστεῖον οὐδὲ δειλαίνειν τὸν φαῦλον, ὡς δεόν ἐν φαντασίαις ἐπιφερομένων τινῶν τὸν μὲν ἐμμένειν τοῖς κρίμασι τὸν δ’ ἀφίστασθαι. ‘πιθανὸν δέ’ φησὶ ‘μὴδ’ ἀκολασταίνειν ἀεὶ τὸν φαῦλον. ^[5]
- 1047 A ‘ εἴπερ οὖν τὸ ἀνδρίζεσθαι τοιοῦτόν ἐστιν οἷον ἀνδρεῖα χρῆσθαι καὶ τὸ δειλαίνειν οἷον δειλίᾳ χρῆσθαι, μαχόμενα λέγουσι λέγοντες κατὰ πάσας μὲν ἅμα τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας ἐνεργεῖν τὸν ἔχοντα <μίαν>, μὴ ἀεὶ δὲ τὸν ἀστεῖον ἀνδρίζεσθαι μὴδὲ δειλαίνειν τὸν φαῦλον. Τὴν ῥητορικὴν ὀρίζεται τέχνην περὶ κόσμου καὶ εἰρημένου λόγου τάξιν· ἔτι δ’ ἐν τῷ πρώτῳ καὶ ταῦτα γέγραφε· ‘οὐ μόνον δὲ τοῦ ἐλευθερίου καὶ ἀφελοῦς κόσμου δεῖν οἴομαι ἐπιστρέφεσθαι κάπῃ τῶν λόγων ᾧ καὶ τῶν οἰκείων ὑποκρίσεων κατὰ τὰς ἐπιβαλλούσας τάσεις τῆς φωνῆς καὶ σχηματισμοὺς τοῦ τε προσώπου καὶ τῶν χειρῶν. ^[10]
- 1047 B ‘ οὕτω δὲ τις φιλότιμος ἐνταῦθα περὶ τὸν λόγον γενόμενος πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ περὶ τῆς τῶν φωνηέντων συγκρούσεως ὑπειπὼν ‘οὐ μόνον’ φησὶ ‘ταῦτα παρετέον τοῦ βελτίονος

ἐχομένους, ἀλλὰ καὶ ποιάς ἀσαφείας καὶ ἐλλείψεις καὶ νῆ Δία σολοικισμούς, ἐφ’ οἷς ἄλλοι ἂν αἰσχυνθείησαν οὐκ ὀλίγοι.‘ τὸ δὴ ποτὲ μὲν ἄχρι χειρῶν καὶ στόματος εὐπρεπείας ἐπιχωρεῖν τοῖς λέγουσιν ἐν κόσμῳ τὸν λόγον διατίθεσθαι, ποτὲ δὲ μήτ’ ἐλλείψεων ἐπιστρέφεσθαι καὶ ἀσαφειῶν μήτε σολοικίζοντας αἰσχύνεσθαι τελέως ὅ τι ἂν ἐπὶ λέγοντός ἐστιν. Ἐν δὲ ταῖς Φυσικαῖς Θέσεσι περὶ τῶν ἐμπειρίας καὶ ἱστορίας δεομένων διακελευσάμενος τὴν ἡσυχίαν ἔχειν, ἂν μὴ τι κρεῖττον καὶ ἐναργέστερον ἔχωμεν λέγειν, ‘ἵνα’ φησί ‘μήτε Πλάτωνι παραπλησίως ὑπονοήσωμεν τὴν μὲν ὑγρὰν τροφήν εἰς τὸν πλεύμονα φέρεσθαι τὴν δὲ ξηρὰν εἰς τὴν κοιλίαν, μήθ’ ἕτερα παραπλήσια γεγονότα τούτοις διαπτώματα’. [5]

1047 C δοκῶ δὴ τὸ ἐγκαλεῖν ἑτέροις εἶτα περιπίπτειν αὐτὸν οἷς ἐγκαλεῖ καὶ μὴ φυλάττεσθαι τῶν ἐναντιωμάτων μέγιστον εἶναι καὶ τῶν διαπτωμάτων αἰσχιστον. ἀλλὰ μὴν αὐτὸς τὰς διὰ δέκα ἀξιωματῶν συμπλοκάς πλήθει φησὶν ὑπερβάλλειν ἑκατὸν μυριάδας οὔτε δι’ αὐτοῦ ζητήσας ἐπιμελῶς οὔτε διὰ τῶν ἐμπείρων τὸ ἀληθὲς ἱστορήσας. [10]

1047 D καίτοι Πλάτων μὲν ἔχει τῶν ἱατρῶν τοὺς ἐνδοξοτάτους μαρτυροῦντας, Ἴπποκράτην Φιλιστίωνα Διώξιππον τὸν Ἴπποκράτειον, καὶ τῶν ποιητῶν Εὐριπίδην Ἀλκαῖον Εὐπολιν Ἑρατοσθένην, λέγοντας ὅτι τὸ ποτὸν διὰ τοῦ πνεύμονος διέξεισι· Χρύσιππον δὲ πάντες ἐλέγχουσιν οἱ ἀριθμητικοί, ὧν καὶ Ἰππαρχός ἐστιν ἀποδεικνύων τὸ διάπτωμα τοῦ λογισμοῦ παμμέγεθες αὐτῷ γεγονός, εἶγε τὸ μὲν καταφατικὸν ποιεῖ συμπεπλεγμένων ἀξιωματῶν μυριάδας δέκα καὶ πρὸς ταύταις τρισχίλια τεσσαράκοντα ἑννέα, τὸ δ’ ἀποφατικὸν ἑνακόσια πεντήκοντα δύο πρὸς τριάκοντα καὶ μιᾷ μυριάσι. [10]

1047 E Τῶν πρεσβυτέρων τινές, ἃ τῷ τὸν ὀξίνην ἔχοντι συνέβαινε μήθ’ ὥς ὄξος ἀποδόσθαι δυναμένῳ μήθ’ ὥς οἶνον, ἔφασαν τῷ Ζήνωνι συμβαίνειν· τὸ γὰρ προηγμένον αὐτῷ μήθ’ ὥς ἀγαθὸν μήθ’ ὥς ἀδιάφορον ἔχειν διάθεσιν. ἀλλ’ ὁ Χρύσιππος ἔτι μᾶλλον τὸ πρᾶγμα δυσδιάθετον πεποίηκεν· ὅτε μὲν γὰρ φησι μαίνεσθαι τοὺς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν ἀπονίαν καὶ τὴν ὀλοκληρίαν τοῦ σώματος ἐν μηδενὶ ποιουμένους μηδ’ ἀντεχομένους τῶν τοιούτων, καὶ παραθέμενος τὰ τοῦ Ἡσιόδου (Ο. D. 299) ‘ἐργάζευ, Πέρση, δῖον γένος’ ἐπιπεφώνηκεν ὅτι τάναντία παραινεῖν μανικόν ἐστι, τὸ ‘μὴ ἐργάζευ, Πέρση, δῖον γένος’ καὶ τὸν μὲν σοφὸν ἐν τοῖς περὶ Βίων καὶ βασιλεῦσι συνέσεσθαι φησιν ἔνεκα χρηματισμοῦ καὶ σοφιστεύσειν ἐπ’ ἀργυρίῳ, παρ’ ὧν μὲν προλαμβάνοντα πρὸς οὓς δὲ συντιθέμενον τῶν μαθητῶν, ἐν δὲ τῷ ἐβδόμῳ <περὶ> τοῦ Καθήκοντος καὶ κυβιστήσιν τρεῖς ἐπὶ τούτῳ λαβόντα τάλαντον· ἐν δὲ τῷ πρώτῳ περὶ Ἀγαθῶν τρόπον τινα συγχωρεῖ καὶ δίδωσι τοῖς βουλομένοις τὰ προηγμένα καλεῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ τάναντία, ταύταις ταῖς λέξεσιν· ‘εἴ τις βούλεται κατὰ τὰς τοιαύτας παραλλαγὰς τὸ μὲν ἀγαθὸν αὐτῶν λέγειν τὸ δὲ κακόν, ἐπὶ ταῦτα φερόμενος τὰ πράγματα καὶ μὴ ἄλλως ἀποπλανώμενος, *** ἐν μὲν τοῖς σημαινομένοις οὐ διαπίπτοντος αὐτοῦ, τὰ δ’ ἄλλα στοχαζομένου τῆς κατὰ τὰς ὀνομασίας συνηθείας. [5]

1048 A ‘οὕτω δὲ τὸ προηγμένον τῷ ἀγαθῷ συναγαγὼν ἐγγὺς ἐνταῦθα καὶ συμμίζας, ἐν ἑτέροις πάλιν οὐδὲν εἶναι φησι τούτων καθόλου πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ’ ἀποσπᾶν τὸν λόγον ἡμᾶς καὶ ἀποστρέφειν ἀπάντων τῶν τοιούτων· ταῦτα γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τοῦ Προτρέπεσθαι γέγραφεν. [10]

1048 B ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ Φύσεως μακαρίζεσθαι φησιν ἐνίους βασιλεύοντας καὶ πλουτοῦντας, ὅμοιον εἰ χρυσαῖς ἀμίσι χρώμενοι καὶ χρυσοῖς κρασπέδοις ἐμακαρίζοντο· ‘τῷ δ’ ἀγαθῷ τὸ τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν οἶονεῖ δραχμὴν ἀποβαλεῖν καὶ τὸ νοσῆσαι οἶον προσκόψαι.‘ Διὸ τῶν ἐναντιωμάτων τούτων οὐ μόνον τὴν ἀρετὴν ἀλλὰ καὶ τὴν πρόνοιαν ἀναπέπληκεν. ἡ μὲν γὰρ ἀρετὴ μικρολόγος ἐσχάτως φανεῖται καὶ ἀνόητος περὶ ταῦτα πραγματευομένη καὶ τούτων ἔνεκα πλεῖν εἰς Βόσπορον κελεύουσα καὶ κυβιστᾶν τὸν σοφόν· ὁ δὲ Ζεὺς γελοῖος εἰ Κτήσιος χαίρει καὶ Ἐπικάρπιος καὶ Χαριδότης προσαγορευόμενος, ὅτι δηλαδὴ χρυσᾶς ἀμίδας καὶ χρυσᾶ κράσπεδα

χαρίζεται τοῖς φαύλοις, τοῖς δ' ἀγαθοῖς ἄξια δραχμῆς, ὅταν πλούσιοι γένωνται κατὰ τὴν τοῦ Διὸς πρόνοιαν· ἔτι δὲ γελοιότερος ὁ Ἀπόλλων, εἰ περὶ χρυσῶν κρασπέδων καὶ ἀμίδων κάθηται θεμιστεύων καὶ περὶ προσκομμάτων ἀπολύσεως. ^[5]

1048 C ἔτι δὲ μᾶλλον τῇ ἀποδείξει τὸ ἐναντίωμα ποιοῦσι φανερώτερον. ὥ γὰρ ἔστιν εὖ χρήσασθαι καὶ κακῶς, τοῦτό φασι μῆτ' ἀγαθὸν εἶναι μῆτε κακόν· πλούτῳ δὲ καὶ ὑγίειᾳ καὶ ῥώμῃ σώματος κακῶς χρῶνται πάντες οἱ ἀνόητοι· διόπερ οὐδὲν ἔστι τούτων ἀγαθόν. ^[10]

1048 D εἵπερ οὖν ὁ θεὸς ἀρετὴν μὲν οὐ δίδωσιν ἀνθρώποις ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετόν ἐστι, πλοῦτον δὲ καὶ ὑγίειαν χωρὶς ἀρετῆς δίδωσιν, οὐκ εὖ χρησομένοις δίδωσιν ἀλλὰ κακῶς, τουτέστι βλαβερῶς καὶ αἰσchrῶς καὶ ὀλεθρίως. καίτοι εἰ μὲν δύνανται τὴν ἀρετὴν παρέχειν οἱ θεοί, οὐκ εἰσι χρηστοὶ μὴ παρέχοντες· εἰ δὲ μὴ δύνανται ποιεῖν ἀγαθοὺς, οὐδ' ὠφελεῖν δύνανται, μηδενός γε τῶν ἄλλων ὄντος ἀγαθοῦ μὴδ' ὠφελίμου. τὸ δ' ἄλλως τοὺς γενομένους ἀγαθοὺς κρίνειν <ἦ> κατ' ἀρετὴν ἢ ἰσχὺν οὐδ' ἔνεστι· καὶ γὰρ τοὺς θεοὺς οἱ ἀγαθοὶ κρίνουσι κατ' ἀρετὴν καὶ ἰσχύν· ὥστε μηδὲν μᾶλλον ὠφελεῖν ἢ ὠφελεῖσθαι τοὺς θεοὺς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ^[10]

1048 E καὶ μὴν οὐθ' αὐτὸν ὁ Χρῦσιππος ἀποφαίνει σπουδαῖον οὔτε τινὰ τῶν αὐτοῦ γνωρίμων ἢ καθηγεμόνων. τί οὖν περὶ τῶν ἄλλων φρονοῦσιν; ἢ ταῦτα ἅπερ λέγουσι; μαίνεσθαι πάντας, ἀφραίνειν, ἀνοσίους εἶναι, παρανόμους, ἐπ' ἄκρον ἥκειν δυστυχίας, κακοδαιμονίας ἀπάσης· εἴτα προνοίᾳ θεῶν διοικεῖσθαι τὰ καθ' ἡμᾶς οὕτως ἀθλίως πράττοντας; εἰ γοῦν οἱ θεοὶ μεταβαλλόμενοι βλάπτειν ἐθέλοιεν ἡμᾶς καὶ κακοῦν καὶ διαστρέφειν καὶ προσεπιτρίβειν, οὐκ ἂν δύναιτο διαθεῖναι χεῖρον ἢ νῦν ἔχομεν, ὡς Χρῦσιππος ἀποφαίνει μῆτε κακίας ὑπερβολὴν ἀπολείπειν μῆτε κακοδαιμονίας τὸν βίον· ὥστ', εἰ λάβοι φωνήν, εἰπεῖν ἂν αὐτὸν τὰ τοῦ Ἡρακλέους 'γέμω κακῶν δὴ, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπου τεθῇ. ^[3]

1048 F ' τίνας οὖν ἂν τις εὖροι μαχομένας μᾶλλον ἀλλήλαις ἀποφάσεις τῆς περὶ θεῶν Χρυσίππου καὶ τῆς περὶ ἀνθρώπων, τοὺς μὲν ὡς ἐνὶ βέλτιστα προνοεῖν τοὺς δ' ὡς ἐνὶ χεῖριστα πράττειν λέγοντος; Ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ τινες τῶν Πυθαγορικῶν ἐν τοῖς περὶ Δικαιοσύνης γράφοντι περὶ τῶν ἀλεκτρυόνων ὅτι 'χρησίμως γεγόνασιν· ἐπεγείρουσι γὰρ ἡμᾶς καὶ τοὺς σκορπίους ἐκλέγουσι καὶ κατὰ τὰς μάχας ἐπιστρέφουσι, ζηλὸν τινα πρὸς ἀλκὴν ἐμποιοῦντες· ὁμῶς δὲ δεῖ κατεσθίειν καὶ τούτους, ἵνα μὴ τὴν χρεῖαν ὑπερβάλλῃ τὸ πλῆθος τῶν νεοττῶν. ^[5]

1049 A ' ὁ δ' οὕτως καταγελαῖ τῶν ἐπὶ τούτοις ἐγκαλούντων, ὥστε περὶ τοῦ Διός, τοῦ Σωτῆρος καὶ Γενέτορος καὶ πατρὸς Δίκης καὶ Εὐνομίας καὶ Εἰρήνης, ταῦτα γράφειν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Θεῶν· 'ὡς δ' αἱ πόλεις πλεονάσασαι εἰς ἀποικίας ἀπερῶσι τὰ πλήθη καὶ πολέμους ἐνίστανται πρὸς τινας, οὕτως ὁ θεὸς φθορᾶς ἀρχὰς δίδωσι· καὶ τὸν Εὐριπίδην μάρτυρα καὶ τοὺς ἄλλους προσάγεται τοὺς λέγοντας ὡς ὁ Τρωικὸς πόλεμος ὑπὸ τῶν θεῶν ἀπαντλήσεως χάριν τοῦ πλήθους τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους γένοιτο. ^[5]

1049 B τούτων δὲ τὰς μὲν ἄλλας ἀτοπίας ἄφες· οὐ γὰρ εἴ τι μὴ καλῶς ἀλλ' ὅσα πρὸς ἑαυτοὺς διαφόρως λέγουσιν, ἐξετάσαι μόνον πρόκειται· σκόπει δ' ὅτι τῷ θεῷ καλὰς μὲν ἐπικλήσεις αἰεὶ καὶ φιλανθρώπους, ἄγρια δ' ἔργα καὶ βάρβαρα καὶ Γαλατικὰ προστίθῃσιν. οὐ γὰρ ἀποικίαις εἰκόασιν αἱ τοσαῦται φθοραὶ καὶ πανωλεθρίαι τῶν ἀνθρώπων, οἷας ὁ Τρωικὸς εἰργάσατο πόλεμος καὶ πάλιν ὁ Μηδικὸς καὶ ὁ Πελοποννησιακός, εἰ μὴ τινας ἐν Ἀἰδοῦ καὶ ὑπὸ γῆς ἴσασιν οὗτοι πόλεις κτιζόμενας, ἀλλὰ τῷ Γαλάτῃ Διοτάρῳ ποιεῖ Χρῦσιππος ὁμοιον τὸν θεόν, ὅς, πλείονων αὐτῷ παίδων γεγονότων, ἐνὶ βουλόμενος τὴν ἀρχὴν ἀπολιπεῖν καὶ τὸν οἶκον ἅπαντας ἐκείνους ἀπέσφαξεν, ὥσπερ ἀμπέλου βλαστοὺς ἀποτεμῶν καὶ κολούσας, ἵν' εἷς ὁ λειφθεὶς ἰσχυρὸς γένηται καὶ μέγας. ^[5]

1049 C

καίτοι γ' ὁ μὲν ἀμπελουργὸς ἔτι μικρῶν ὄντων καὶ ἀσθενῶν τοῦτο ποιεῖ τῶν κλημάτων, καὶ ἡμεῖς νεογνῶν καὶ τυφλῶν ὄντων τῶν σκυλακίων ὑφαιρουμέν τὰ πολλὰ φειδόμενοι τῆς κυνός. ^[10]

1049 D ὁ δὲ Ζεὺς οὐ μόνον ἐάσας καὶ περιδῶν ἐν ἡλικίᾳ γενομένους ἀλλὰ καὶ φύσας αὐτὸς καὶ αὐξήσας ἀποτυμπανίζει, φθορᾶς καὶ ὀλέθρου μηχανώμενος προφάσεις, δέον αἰτίας καὶ ἀρχὰς γενέσεως μὴ παρασχεῖν. τοῦτο μὲν οὖν ἔλαττον ἐστίν· ἐκεῖνο δὲ μεῖζον. οὐδεὶς γὰρ φύεται ἀνθρώποις πόλεμος ἄνευ κακίας, ἀλλὰ τὸν μὲν φιληδονία τὸν δὲ πλεονεξία τὸν δὲ φιλοδοξία τις ἢ φιλαρχία συρρήγνυσιν. οὐκοῦν εἰ πολέμους ὁ θεὸς ἐνεργάζεται, καὶ κακίας, παροξύνων καὶ διαστρέφων τοὺς ἀνθρώπους, καίτοι λέγει δ' αὐτὸς ἐν τῷ περὶ τοῦ Δικάζειν καὶ πάλιν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ Θεῶν ὡς 'τῶν αἰσχροῶν τὸ θεῖον παραίτιον γίγνεσθαι οὐκ εὐλογόν ἐστιν· ὃν τρόπον γὰρ οὔτε νόμος τοῦ παρανομεῖν παραίτιος γένοιτ' ἂν οὔθ' οἱ θεοὶ τοῦ ἀσεβεῖν, οὕτως εὐλογον μὴδ' αἰσχροῦ μηδενὸς εἶναι παραιτίους. ^[10]

1049 E 'τί οὖν αἰσχίον ἀνθρώποις φθορᾶς ὑπ' ἀλλήλων γινομένης, ἥς φησι Χρύσιππος ἐνδιδόναι τὰς ἀρχὰς τὸν θεόν; 'ἀλλὰ νῆ Δία' φήσει τις 'ἐπαινεῖ πάλιν <τὸ> τοῦ Εὐριπίδου λέγοντος (fr. 292, 7) 'εἰ θεοὶ τι δρῶσιν αἰσχρόν, οὐκ εἰσιν θεοί· καί (fr. 254, 2) 'τὸ ῥᾶστον εἶπας, αἰτιάσασθαι θεούς' — ὥσπερ ἡμῶν ἄλλο τι νῦν πραττόντων ἢ τὰς ἐναντίας αὐτοῦ φωνὰς καὶ ὑπολήψεις παρατιθεμένων. Οὐ μὴν ἀλλ' αὐτό γε τοῦτο τὸ νῦν ἐπαινούμενον οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δις οὐδὲ τρίς ἀλλὰ μυριάκις ἔσται πρὸς Χρύσιππον εἰπεῖν 'τὸ ῥᾶστον εἶπας, αἰτιάσασθαι θεούς'. ^[3]

1049 F πρῶτον γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Φύσεως τὸ αἰδίδιον τῆς κινήσεως κυκεῶνι παρεικάσας ἄλλ' ἄλλως στρέφοντι καὶ ταράσσοντι τῶν γινομένων, ταῦτ' εἴρηκεν· οὕτω δὲ τῆς τῶν ὅλων οἰκονομίας προαγοῦσης, ἀναγκαῖον κατὰ ταύτην, ὡς ἂν ποτ' ἔχωμεν, ἔχειν ἡμᾶς, εἴτε παρὰ φύσιν τὴν ἰδίαν νοσοῦντες εἴτε πεπηρωμένοι εἴτε γραμματικοὶ γεγονότες ἢ μουσικοί· καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον· κατὰ τοῦτον δὲ τὸν λόγον τὰ παραπλήσια ἐροῦμεν καὶ περὶ τῆς ἀρετῆς ἡμῶν καὶ περὶ τῆς κακίας καὶ τὸ ὅλον τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἀτεχνῶν, ὡς ἔφην, καὶ μετ' ὀλίγον ἅπασαν ἀναιρῶν ἀμφιβολίαν· οὐθὲν γὰρ ἔστιν ἄλλως τῶν κατὰ μέρος γενέσθαι οὐδὲ τοῦλάχιστον ἢ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν καὶ κατὰ τὸν ἐκείνης λόγον. ^[10]

1050 A 'ὅτι δ' ἡ κοινὴ φύσις καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος εἰμαρμένη καὶ πρόνοια καὶ Ζεὺς ἐστίν, οὐδὲ τοὺς ἀντίποδας λέληθε· πανταχοῦ γὰρ ταῦτα θρυλεῖται ὑπ' αὐτῶν· καὶ τὸ 'Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή' τὸν Ὅμηρον εἰρηκέναι φησὶν ὀρθῶς ἐπὶ τὴν εἰμαρμένην ἀναφέροντα καὶ τὴν τῶν ὅλων φύσιν, καθ' ἣν πάντα διοικεῖται. ^[5]

1050 B πῶς οὖν ἅμα μὲν οὐδενὸς αἰσχροῦ παραίτιος ὁ θεός, ἅμα δ' οὐδὲ τοῦλάχιστον ἐνδέχεται γίνεσθαι ἄλλως ἢ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν καὶ τὸν ἐκείνης λόγον; ἐν γὰρ πᾶσι τοῖς γινομένοις καὶ τὰ αἰσchrά δήπουθ' ἐστίν. καίτοι ὁ μὲν Ἐπίκουρος (fr. 378) ἀμωσγέπως στρέφεται καὶ φιλοτεχνεῖ, τῆς αἰδίδιου κινήσεως μηχανώμενος ἐλευθερῶσαι καὶ ἀπολῦσαι τὸ ἐκούσιον ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλιπεῖν ἀνέγκλητον τὴν κακίαν· <ὁ δὲ Χρύσιππος> ἀναπεπταμένην παρρησίαν αὐτῇ δίδωσιν ὡς οὐ μόνον ἐξ ἀνάγκης οὐδὲ καθ' εἰμαρμένην ἀλλὰ καὶ κατὰ λόγον θεοῦ καὶ κατὰ φύσιν πεποιημένη τὴν ἀρίστην. ^[5]

1050 C ἔτι δὲ καὶ ταῦθ' ὅρα τὰ κατὰ λέξιν οὕτως ἔχοντα· 'τῆς γὰρ κοινῆς φύσεως εἰς πάντα διατεινούσης δεήσει πᾶν τὸ ὅπως οὖν γινόμενον ἐν τῷ ὅλῳ καὶ τῶν μορίων ὀτρωοῦν κατ' ἐκείνην γενέσθαι καὶ τὸν ἐκείνης λόγον κατὰ τὸ ἐξῆς ἀκωλύτως διὰ τὸ μήτ' ἔξωθεν εἶναι τὸ ἐνστησόμενον τῇ οἰκονομίᾳ μήτε τῶν μερῶν μηδὲν ἔχειν ὅπως κινήθησεται ἢ σχήσει ἄλλως <ἢ> κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν. ^[10]

1050 D 'τίνες οὖν αἱ τῶν μερῶν σχέσεις εἰσὶ καὶ κινήσεις; δηλον μὲν ὅτι σχέσεις αἱ κακαίαι καὶ τὰ νοσήματα, φιλαργυρίαι φιληδοναίαι φιλοδοξίαι δειλίαι ἀδικίαι, κινήσεις δὲ μοιχεῖαι κλοπαί

προδοσίαι ἀνδροφονίαι πατροκτονίαι. τούτων οἷται Χρῦσιππος οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα παρὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον εἶναι καὶ νόμον καὶ δίκην καὶ πρόνοιαν· ὥστε μὴ γίνεσθαι παρὰ τὸν νόμον τὸ παρανομεῖν μηδὲ παρὰ τὴν δίκην τὸ ἀδικεῖν μηδὲ παρὰ τὴν πρόνοιαν τὸ κακοποιεῖν. Ἀλλὰ μὴν τὸν θεὸν κολάζειν φησὶ τὴν κακίαν καὶ πολλὰ ποιεῖν ἐπὶ κολάσει τῶν πονηρῶν, ὥσπερ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ Θεῶν ποτὲ μὲν τὰ δύσχρηστα συμβαίνειν φησὶ τοῖς ἀγαθοῖς οὐκ ὥσπερ τοῖς φαύλοις κολάσεως χάριν, ἀλλὰ κατ' ἄλλην οἰκονομίαν, ὥσπερ ἐν ταῖς πόλεσι· καὶ πάλιν ἐν τούτοις· 'πρῶτον δὲ τῶν κακῶν παραπλησίως ἐστὶν ἀκουστέον τοῖς προειρημένοις· εἴθ' ὅτι ταῦτ' ἀπονέμεται κατὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον ἥτοι ἐπὶ κολάσει ἢ κατ' ἄλλην ἔχουσάν πως πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν. ^[5]

1050 E ' ἔστι μὲν οὖν καὶ τοῦτο δεινόν, τὸ καὶ γίνεσθαι τὴν κακίαν καὶ κολάζεσθαι κατὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον· ἐπιτείνει δὲ τὴν ὑπεναντίωσιν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ Φύσεως γράφων τάδε· 'ἡ δὲ κακία πρὸς τὰ δεινὰ συμπτώματα ἴδιόν τιν' ἔχει λόγον· γίνεται μὲν γὰρ καὶ αὐτὴ πως κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον καί, ἴν' οὕτως εἴπω, οὐκ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα· οὐδὲ γὰρ ἂν τάγαθὸν ἦν. ^[5]

1050 F ' καὶ οὗτος ἐπιτιμᾷ τοῖς ἐπίσης πρὸς τὰ ἐναντία διαλεγόμενοις, ὃς ὑπὸ τοῦ πάντως τι βούλεσθαι καὶ περὶ παντὸς εἰπεῖν ἴδιον καὶ περιττὸν οὐκ ἀχρήστως λέγει βαλλαντιοτομεῖν συκοφαντεῖν καὶ ἀφραίνειν, οὐκ ἀχρήστως ἀχρήστους εἶναι, βλαβεροὺς κακοδαίμονας.

1051 A εἶτα ποιός τις ὁ Ζεὺς, λέγω δὲ τὸν Χρυσίππου, κολάζων πρᾶγμα μὴτ' ἀφ' αὐτοῦ μὴτ' ἀχρήστως γινόμενον; ἡ μὲν γὰρ κακία πάντως ἀνέγκλητός ἐστι κατὰ τὸν τοῦ Χρυσίππου λόγον, ὁ δὲ Ζεὺς ἐγκλητέος εἶτ' ἀχρηστον οὔσαν τὴν κακίαν πεποίηκεν εἴτε ποιήσας οὐκ ἀχρήστως κολάζει. Πάλιν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Δικαιοσύνης εἰπὼν περὶ τῶν θεῶν ὡς ἐνισταμένων ἐνίοις ἀδικήμασι 'κακίαν δέ· φησὶ 'καθόλου ἄραι οὔτε δυνατόν ἐστιν οὔτ' ἔχει καλῶς ἀρθῆναι'. ^[10]

1051 B *** τὴν ἀνομίαν τὴν ἀδικίαν τὴν ἀβελτερίαν, οὐ τοῦ παρόντος ἐστὶ λόγου τὸ ζητεῖν· αὐτὸς δὲ τὴν κακίαν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, διὰ τοῦ φιλοσοφεῖν ἀναιρῶν, ἣν οὐκ ἔχει καλῶς ἀναιρεῖν, μαχόμενόν τι ποιεῖ καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ. πρὸς δὲ τούτοις λέγων ἐνίοις ἀδικήμασιν ἐνίστασθαι τὸν θεὸν ἔμφασιν πάλιν τῆς τῶν ἀμαρτημάτων δίδωσιν ἀνοσιότητος. Ἔτι περὶ τοῦ μηδὲν ἐγκλητὸν εἶναι μηδὲ μεμπτὸν <ἐν τῷ> κόσμῳ, κατὰ τὴν ἀρίστην φύσιν ἀπάντων περαινομένων, πολλάκις γεγραφώς ἔστιν ὅπου πάλιν ἐγκλητὰς τινὰς ἀμελείας οὐ περὶ μικρὰ καὶ φαῦλα καταλείπει. ἐν γοῦν τῷ τρίτῳ περὶ Οὐσίας μνησθεὶς ὅτι συμβαίνει τινὰ τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς τοιαῦτα 'πότερον' φησὶν 'ἀμελουμένων τινῶν, καθάπερ ἐν οἰκίαις μείζοσι παραπίπτει τινὰ πίτυρα καὶ ποσοὶ πυροί, τῶν ὅλων εὖ οἰκονομουμένων; ἢ διὰ τὸ καθίστασθαι ἐπὶ τῶν τοιούτων δαιμόνια φαῦλα, ἐν οἷς τῷ ὄντι γίνονται καὶ ἐγκλητέαι ἀμέλειαι;' φησὶ δὲ πολὺ καὶ τὸ τῆς ἀνάγκης μεμῖχθαι. ^[5]

1051 C τὸ μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα συμπτώματα τῶν καλῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, οἷον ἡ Σωκράτους καταδίκη καὶ ὁ Πυθαγόρου ζῶντος ἐμπρησμὸς ὑπὸ τῶν Κυλωνεῖων καὶ Ζήνωνος ὑπὸ Δημόλου τοῦ τυράννου καὶ Ἀντιφῶντος ὑπὸ Διονυσίου στρεβλουμένων ἀναιρέσεις, πιτύροις παραπίπτουσιν ἀπεικάζειν ὅσης ἐστὶν εὐχερείας, ἐῷ· τὸ δὲ φαύλους δαίμονας ἐκ προνοίας ἐπὶ τὰς τοιαύτας ἐπιστάσις καθίστασθαι πῶς οὐκ ἔστιν ἐγκλημα τοῦ θεοῦ, καθάπερ βασιλέως κακοῖς καὶ ἐμπλήκτοις σατράπαις καὶ στρατηγοῖς διοικήσεις ἐπιτρέποντος καὶ περιορῶντος ὑπὸ τούτων ἀμελουμένους καὶ παροινουμένους τοὺς ἀρίστους; καὶ μὴν εἰ πολὺ τὸ τῆς ἀνάγκης μέμικται τοῖς πράγμασιν, οὔτε κρατεῖ πάντων ὁ θεὸς οὔτε πάντα κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον διοικεῖται. ^[10]

1051 D Πρὸς τὸν Ἐπίκουρον μάλιστα μάχεται καὶ πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὴν πρόνοιαν ἀπὸ τῶν ἐννοιῶν, ἃς ἔχομεν περὶ Θεῶν, εὐεργετικούς καὶ φιланθρώπους ἐπινοοῦντες.

1051 E

καὶ τούτων πολλαχοῦ γραφομένων καὶ λεγομένων παρ' αὐτοῖς οὐδὲν ἔδει λέξεις παρατίθεσθαι *** καὶ τὸ χρηστοὺς ἅπαντας εἶναι τοὺς θεοὺς προλαμβάνειν· ὅρα γὰρ οἷα Ἰουδαῖοι καὶ Σύροι περὶ θεῶν φρονοῦσιν, ὅρα τὰ τῶν ποιητῶν πόσης ἐμπέληται δεισιδαιμονίας· φθαρτὸν δὲ καὶ γενητὸν οὐδεὶς ὡς ἔπος εἰπεῖν διανοεῖται θεόν. ὣν ἵνα τοὺς ἄλλους ἀφῶ πάντας, Ἀντίπατρος ὁ Ταρσεὺς ἐν τῷ περὶ Θεῶν γράφει ταῦτα κατὰ λέξιν· 'πρὸ δὲ τοῦ σύμπαντος λόγου τὴν ἔννοιαν, ἣν ἔχομεν περὶ θεοῦ, διὰ βραχέων ἐπιλογιούμεθα. ^[10]

1051 F θεὸν τοίνυν νοοῦμεν ζῶον μακάριον καὶ ἄφθαρτον καὶ εὐποιοτικὸν ἀνθρώπων· εἴτα τούτων ἕκαστον ἀφηγοῦμενός φησιν οὕτως· 'καὶ μὴν ἀφθάρτους αὐτοὺς ἡγοῦνται πάντες· οὐδεὶς οὖν ἐστὶ τῶν πάντων ὁ Χρῦσιππος κατ' Ἀντίπατρον· οὐδένα γὰρ οἶεται πλὴν τοῦ πυρὸς ἀφθαρτον εἶναι τῶν θεῶν, ἀλλὰ πάντας ὁμαλῶς καὶ γεγονότας καὶ φθαρησομένους. ^[5]

1052 A ταῦτα δὲ πανταχοῦ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὑπ' αὐτοῦ λέγεται. παραθήσομαι δὲ λέξιν ἐκ τοῦ τρίτου περὶ Θεῶν· 'καθ' ἕτερον λόγον· οἱ μὲν γὰρ γενητοὶ εἶναι καὶ φθαρτοὶ λέγονται, οἱ δ' ἀγέννητοι· καὶ ταῦτ' ἀπ' ἀρχῆς ὑποδείκνυσθαι φυσικώτερον. ἥλιος μὲν γὰρ καὶ σελήνη καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ <οἱ> παραπλήσιον ἔχοντες λόγον γενητοὶ εἰσιν, ὁ δὲ Ζεὺς αἰδιός ἐστιν· καὶ πάλιν προελθὼν· 'ὅμοια δὲ καὶ περὶ τοῦ φθίνειν καὶ περὶ τοῦ γενέσθαι ῥηθήσεται, περὶ τε τῶν ἄλλων θεῶν καὶ τοῦ Διὸς· οἱ μὲν γὰρ φθαρτοὶ εἰσι τοῦ δὲ τὰ μέρη ἀφθάρτα· τούτοις ἔτι βούλομαι παραβαλεῖν μικρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου λεγομένων· ὅσοι δὲ περιαιροῦνται τὸ εὐποιοτικὸν ἐκ τῶν θεῶν, ἀπὸ μέρους προσβάλλουσι τῇ τούτων προλήψει· κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ νομίζοντες αὐτοὺς γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς κοινωνεῖν. ^[10]

1052 B 'εἴπερ οὖν ἐπίσης ἄτοπος ὁ φθαρτοὺς ἡγούμενος τοὺς θεοὺς τῷ μὴ νομίζοντι προνοητικούς εἶναι καὶ φιλανθρώπους, ἐπίσης διαπέπτωκεν Ἐπικούρω Χρῦσιππος· ὁ μὲν γὰρ τὸ εὐποιοτικὸν ὁ δὲ τὸ ἀφθαρτον ἀφαιρεῖται τῶν θεῶν. καὶ μὴν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Θεῶν ὁ Χρῦσιππος περὶ τοῦ τρέφεσθαι τοὺς ἄλλους θεοὺς τάδε λέγει· 'τροφῇ τε οἱ μὲν ἄλλοι θεοὶ χρῶνται παραπλησίως, συνεχόμενοι δι' αὐτήν· ὁ δὲ Ζεὺς καὶ ὁ κόσμος καθ' ἕτερον τρόπον *** ἀναλίσκομένων καὶ ἐκ πυρὸς γινομένων. ^[10]

1052 C 'ἐνταῦθα μὲν ἀποφαίνεται πάντας τοὺς ἄλλους θεοὺς τρέφεσθαι πλὴν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Διὸς· ἐν δὲ τῷ πρώτῳ περὶ Προνοίας τὸν Δία φησὶν αὔξεσθαι, μέχρι ἂν εἰς αὐτὸν ἅπαντα καταναλώσῃ· 'ἐπεὶ γὰρ ὁ θάνατος μὲν ἐστὶ ψυχῆς χωρισμὸς ἀπὸ τοῦ σώματος, ἡ δὲ τοῦ κόσμου ψυχὴ οὐ χωρίζεται μὲν αὔξεται δὲ συνεχῶς μέχρι ἂν εἰς αὐτήν καταναλώσῃ τὴν ὕλην, οὐ ῥητέον ἀποθνήσκειν τὸν κόσμον· τίς ἂν οὖν ἐναντιώτερα λέγων ἑαυτῷ φανείη τοῦ τὸν αὐτὸν θεὸν νῦν μὲν αὔξεσθαι νῦν δὲ μὴ τρέφεσθαι λέγοντος; καὶ τοῦτ' οὐ δεῖ συλλογίζεσθαι· σαφῶς γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ γέγραφε· 'αὐτάρκης δ' εἶναι λέγεται μόνος ὁ κόσμος διὰ τὸ μόνος ἐν αὐτῷ πάντ' ἔχειν ὣν δεῖται, καὶ τρέφεται ἐξ αὐτοῦ καὶ αὔξεται, τῶν [ἄλλων] μορίων εἰς ἄλληλα καταλλαττομένων. ^[10]

1052 D 'οὐ μόνον οὖν ἐν ἐκείνοις τοὺς ἄλλους θεοὺς ἀποφαίνων τρεφομένους πλὴν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Διὸς, ἐν τούτοις δὲ καὶ τὸν κόσμον λέγων τρέφεσθαι μάχεται πρὸς αὐτόν· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον, ὅτι τὸν κόσμον αὔξεσθαι φησιν ἐξ αὐτοῦ τρεφόμενον. τούναντίον δ' εἰκὸς ἦν τοῦτον μόνον μὴ αὔξεσθαι τὴν αὐτοῦ φθίσιν ἔχοντα τροφήν, τοῖς δ' ἄλλοις θεοῖς ἔξωθεν τρεφομένοις ἐπίδοσιν γίνεσθαι καὶ αὔξησιν καὶ μᾶλλον εἰς τούτους καταναλίσκεσθαι τὸν κόσμον, εἴ γ' ἐκείνῳ μὲν ἐξ αὐτοῦ τούτοις δ' ἀπ' ἐκείνου λαμβάνειν αἰεὶ τι καὶ τρέφεσθαι συμβέβηκε. ^[10]

1052 E δεύτερον τοίνυν ἢ τῶν θεῶν ἔννοια περιέχει τὸ εὐδαιμον καὶ μακάριον καὶ αὐτοτελές. διὸ καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐπαινοῦσιν εἰπόντα (Herc. 1346) 'δεῖται γὰρ ὁ θεός, εἴπερ ἔστ' ὀρθῶς θεός, οὐδενός· ἀοιδῶν οἶδε δύστηνοι λόγοι· ἀλλ' ὅ γε Χρῦσιππος, ἐν οἷς παρεθέμην, αὐτάρκη μόνον εἶναι τὸν κόσμον φησὶ διὰ τὸ μόνον ἐν αὐτῷ πάντ' ἔχειν ὣν δεῖται. τί οὖν ἔπεται τῷ μόνον

αὐτάρκη τὸν κόσμον εἶναι; τὸ μήτε τὸν ἥλιον αὐτάρκη μήτε τὴν σελήνην εἶναι μήτ' ἄλλον τινὰ τῶν θεῶν. αὐτάρκεις δὲ μὴ ὄντες οὐκ ἂν εἶεν εὐδαίμονες οὐδὲ μακάριοι. Τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ φύσει τρέφεσθαι νομίζει καθάπερ φυτόν· ὅταν δὲ τεχθῇ, ψυχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ στομούμενον τὸ πνεῦμα μεταβάλλειν καὶ γίνεσθαι ζῶον· ὅθεν οὐκ ἀπὸ τρόπου τὴν ψυχὴν ὠνομάσθαι παρὰ τὴν ψῦξιν. ^[5]

1052 F αὐτὸς δὲ πάλιν τὴν ψυχὴν ἀραιότερον πνεῦμα τῆς φύσεως καὶ λεπτομερέστερον ἡγεῖται μαχόμενος αὐτῷ. πῶς γὰρ οἶόν τε λεπτομερὲς ἐκ παχυμεροῦς καὶ ἀραιὸν γενέσθαι κατὰ περίψυξιν καὶ πύκνωσιν; ὁ δὲ μειζὼν ἐστὶ, πῶς περιψύξει γίνεσθαι τὸ ἔμψυχον ἀποφαινόμενος ἔμψυχον ἡγεῖται τὸν ἥλιον, πύρινον ὄντα καὶ γεγεννημένον ἐκ τῆς ἀναθυμιάσεως εἰς πῦρ μεταβαλούσης; λέγει γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Φύσεως· ἡ δὲ πυρὸς μεταβολὴ ἐστὶ τοιαύτη· δι' ἀέρος εἰς ὕδωρ τρέπεται· καὶ τούτου γῆς ὑφισταμένης ἀὴρ ἀναθυμιᾶται· λεπτυνομένου δὲ τοῦ ἀέρος ὁ αἰθὴρ περιχεῖται κύκλῳ· οἱ δ' ἀστέρες ἐκ θαλάσσης μετὰ τοῦ ἡλίου ἀνάπτονται. ^[10]

1053 A ' τί οὖν ἀνάψει περιψύξεως ἐναντιώτερον ἢ διαχύσει πυκνώσεως; <ὥς> τὰ μὲν ὕδωρ καὶ γῆν ἐκ πυρὸς καὶ ἀέρος ποιεῖ, τὰ δ' εἰς πῦρ καὶ ἀέρα τρέπει τὸ ὑγρὸν καὶ γεῶδες.

1053 B ἀλλ' ὅμως ὅπου μὲν τὴν ἀναψιν ὅπου δὲ τὴν περίψυξιν ἀρχὴν ἐμψυχίας ποιεῖ. καὶ μὴν ὅταν ἐκπύρωσις γένηται, διόλου ζῆν καὶ ζῶον <ἔμψυχον τὸν κόσμον> εἶναί φησι σβεννύμενον δ' αὖθις καὶ παχυνόμενον εἰς ὕδωρ καὶ γῆν καὶ τὸ σωματοειδὲς τρέπεσθαι. λέγει δ' ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Προνοίας· διόλου μὲν γὰρ ἂν ὁ κόσμος πυρώδης <γένηται>, εὐθὺς καὶ ψυχὴ ἐστὶν ἑαυτοῦ καὶ ἡγεμονικόν· ὅτε δέ, μεταβαλὼν εἰς τε τὸ ὑγρὸν <καὶ τὸ γεῶδες> καὶ τὴν ἐναπολειφθεῖσαν ψυχὴν, τρόπον τινὰ εἰς σῶμα καὶ ψυχὴν μετέβαλεν ὥστε συνεστάναι ἐκ τούτων, ἄλλον τινὰ ἔσχε λόγον. ^[10]

1053 C ' ἐνταῦθα δὴπου σαφῶς τῇ μὲν ἐκπυρώσει καὶ τὰ ἄψυχα τοῦ κόσμου φησὶν εἰς τὸ ἔμψυχον τρέπεσθαι, τῇ δὲ σβέσει πάλιν καὶ τὴν ψυχὴν ἀνίεσθαι καὶ ἀνυγραίνεσθαι, μεταβάλλουσαν εἰς τὸ σωματοειδές. ἄτοπος οὖν φαίνεται τῇ περιψύξει νῦν μὲν ἐξ ἀναισθήτων ποιῶν ἔμψυχα, νῦν δ' εἰς ἀναισθητά καὶ ἄψυχα μεταβάλλων τὸ πλεῖστον μέρος τῆς τοῦ κόσμου ψυχῆς. ἄνευ δὲ τούτων ὁ περὶ ψυχῆς γενέσεως αὐτῷ λόγος μαχομένην ἔχει πρὸς τὸ δόγμα τὴν ἀπόδειξιν. γίνεσθαι μὲν γὰρ φησι τὴν ψυχὴν, ὅταν τὸ βρέφος ἀποτεχθῇ, καθάπερ στομῶσει τῇ περιψύξει τοῦ πνεύματος μεταβαλόντος, ἀποδείξει δὲ χρήται τοῦ γεγονέναι τὴν ψυχὴν καὶ μεταγενεστέραν εἶναι μάλιστα τῷ καὶ τὸν τρόπον καὶ τὸ ἦθος ἐξομοιοῦσθαι τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι. ^[10]

1053 D βλέπεται δ' ἡ τούτων ἐναντίωσις· οὐ γὰρ οἶόν τε τὴν ψυχὴν πρὸ τῆς ἀποκύψεως ἡθοιοποιεῖσθαι, γινομένην μετὰ τὴν ἀποκύησιν· ἢ συμβήσεται, πρὶν ἢ γενέσθαι ψυχὴν, ὁμοίαν εἶναι ψυχῇ, τουτέστι καὶ εἶναι τῇ ὁμοιότητι καὶ μὴ εἶναι διὰ τὸ μήπω γεγονέναι. εἰ δὲ φήσει τις ὅτι ταῖς κράσεσι τῶν σωμάτων ἐγγινομένης τῆς ὁμοιότητος αἱ ψυχαὶ γινόμεναι μεταβάλλουσι, διαφθείρει τὸ τεκμήριον τοῦ γεγονέναι τὴν ψυχὴν· ἐνδέχεται γὰρ οὕτως καὶ ἀγέννητον οὔσαν, ὅταν ἐπεισέλθῃ, μεταβάλλειν τῇ κράσει τῆς ὁμοιότητος. ^[10]

1053 E Τὸν ἀέρα ποτὲ μὲν ἀνωφερῇ καὶ κοῦφον εἶναί φησι, ποτὲ δὲ μήτε βαρὺν μήτε κοῦφον. ἐν μὲν οὖν τῷ δευτέρῳ περὶ Κινήσεως τό τε πῦρ ἀβαρὲς ὃν ἀνωφερὲς εἶναι λέγει καὶ τούτῳ παραπλησίως τὸν ἀέρα, τοῦ μὲν ὕδατος τῇ γῇ μᾶλλον προσνευομένου τοῦ δ' ἀέρος τῷ πυρί· ἐν δὲ ταῖς Φυσικαῖς Τέχναις ἐπὶ τὴν ἐτέραν ῥέπει δόξαν, ὡς μήτε βάρος ἐξ αὐτοῦ μήτε κουφότητα τοῦ ἀέρος ἔχοντος. τὸν ἀέρα φύσει ζοφερὸν εἶναι λέγει, καὶ τούτῳ τεκμηρίῳ χρήται τοῦ καὶ ψυχρὸν εἶναι πρώτως· ἀντικεισθαι γὰρ αὐτοῦ τὸ μὲν ζοφερὸν πρὸς τὴν λαμπρότητα τὸ δὲ ψυχρὸν πρὸς τὴν θερμότητα τοῦ πυρός. ^[10]

1053 F

ταῦτα κινῶν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν Ζητημάτων πάλιν ἐν τοῖς περὶ Ἑξεων οὐδὲν ἄλλο τὰς ἑξεις πλὴν ἀέρας εἶναι φησιν· ὑπὸ τούτων γὰρ συνέχεται τὰ σώματα· καὶ τοῦ ποιὸν ἕκαστον εἶναι τῶν ἑξει συνεχομένων αἷτιος ὁ συνέχων ἀήρ ἐστίν, ὃν σκληρότητα μὲν ἐν σιδήρῳ πυκνότητα δ' ἐν λίθῳ λευκότητα δ' ἐν ἀργύρῳ καλοῦσι, πολλὴν ἀτοπίαν καὶ μάχην τούτων ἔχόντων· εἰ μὲν γὰρ μένει ὁποῖός ἐστι φύσει, πῶς τὸ μέλαν ἐν τῷ μὴ λευκῷ λευκότης γίνεται καὶ τὸ μαλθακὸν ἐν τῷ μὴ σκληρῷ σκληρότης καὶ τὸ μανὸν ἐν τῷ μὴ πυκνῷ πυκνότης; εἰ δὲ μιγνύμενος ἐν τούτοις ἐξίσταται καὶ συνομοιοῦται, πῶς ἑξίς ἐστὶν ἡ δύναμις ἡ αἰτία τούτων, ὑφ' ὧν κρατεῖται; πάσχοντος γὰρ ἐστὶν οὐ δρῶντος, οὐδὲ συνέχοντος ἀλλ' ἐξασθενούντος ἢ τοιαύτη μεταβολή, καθ' ἣν ἀπόλλυσι τὰς αὐτοῦ ποιότητας. ^[5]

1054 A καίτοι πανταχοῦ τὴν ὕλην ἀργὸν ἐξ ἑαυτῆς καὶ ἀκίνητον ὑποκεῖσθαι ταῖς ποιότησιν ἀποφαίνουσι, τὰς δὲ ποιότητας πνεύματ' οὕσας καὶ τόνους ἀερῶδεις, οἷς ἂν ἐγγένωνται μέρεσι τῆς ὕλης, εἰδοποιεῖν ἕκαστα καὶ σχηματίζειν. ^[10]

1054 B ταῦτα δ' οὐκ ἔνεστι λέγειν αὐτοῖς, τὸν ἀέρα φύσει τοιοῦτον ὑποτιθεμένοις· ἑξίς γὰρ ὦν καὶ τόνος αὐτῷ συνεζομοιώσει τῶν σωμάτων ἕκαστον ὥστε μέλαν εἶναι καὶ μαλθακόν· εἰ δὲ τῇ πρὸς ἐκεῖνα κράσει τὰς ἐναντίας λαμβάνει μορφὰς αἷς ἔχειν πέφυκεν, ὕλη τρόπον τινὰ τῆς ὕλης, οὐκ αἷτιον οὐδὲ δυνάμεις ἐστίν. Ὅτι τοῦ κόσμου κενὸν ἐκτὸς ἄπειρόν ἐστι, τὸ δ' ἄπειρον οὔτ' ἀρχὴν οὔτε μέσον οὔτε τελευτὴν ἔχει, πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ λέγεται. καὶ τούτῳ μάλιστα τὴν λεγομένην ὑπ' Ἐπικούρου (fr. 299) τῆς ἀτόμου κάτω φορὰν ἐξ αὐτῆς ἀναιροῦσιν, οὐκ οὔσης ἐν ἀπείρῳ διαφορᾶς, καθ' ἣν τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτω νοεῖται γινόμενον. ^[10]

1054 C ἀλλ' ἐν γε τῷ τετάρτῳ περὶ Δυνατῶν μέσον τινὰ τόπον καὶ μέσην χώραν ὑποθέμενος ἐνταῦθα φησιν ἰδρῦσθαι τὸν κόσμον· ἔστι δ' ἡ λέξις αὕτη· διὸ καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου εἰ ρητέον φθαρτὸν εἶναι αὐτόν, λόγου οἶομαι δεῖσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐμοὶ φαίνεται οὕτως ἔχειν. οἷα τε δ' εἰς τὴν ὥσπερ ἀφθαρσίαν πολὺ τι αὐτῷ συνεργεῖν καὶ ἡ τῆς χώρας κατάληψις, οἷον διὰ τὸ ἐν μέσῳ εἶναι· ἐπεὶ, εἰ ἀλλαχῇ νοηθεῖ ὦν, καὶ παντελῶς ἂν αὐτῷ συνάπτοι ἡ φθορά· καὶ μετὰ μικρὸν αὖθις· οὕτω γὰρ πως καὶ ἡ οὐσία συντέτευχεν αἰδίδως τὸν μέσον κατειληφυῖα τόπον, εὐθὺς τοιάδε τις οὔσα ὥστε <καὶ> καθ' ἕτερον τρόπον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συντυχίαν μὴ ἐπιδέχεσθαι αὐτὴν φθοράν, καὶ κατὰ τοῦτ' εἶναι αἰδίδιον. ^[10]

1054 D ' ταῦτα μίαν μὲν ἔχει καταφανῆ καὶ βλεπομένην ἐναντίωσιν, ἐν ἀπείρῳ μέσον τινὰ τόπον καὶ μέσην χώραν ἀπολείποντος· δευτέραν δ' ἀδηλοτέραν μὲν ἀλογωτέραν δὲ ταύτης. οἰόμενος γὰρ οὐκ ἂν ἀφθαρτον διαμένειν τὸν κόσμον, εἰ κατ' ἄλλο μέρος αὐτῷ τοῦ κενοῦ συντετεύχει γενέσθαι τὴν ἰδρυσιν, δηλὸς ἐστὶ δεδιὼς μή, τῶν μερῶν τῆς οὐσίας ἐπὶ τὸ μέσον φερομένων, διάλυσιν καὶ φθορὰ τοῦ κόσμου γένοιτο. ^[10]

1054 E ταῦτα δ' οὐκ ἂν ἐφοβεῖτο, μὴ φύσει τὰ σώματα φέρεσθαι πανταχόθεν ἐπὶ τὸ μέσον ἡγούμενος οὐ τῆς οὐσίας ἀλλὰ τῆς περιεχούσης τὴν οὐσίαν χώρας. περὶ οὗ καὶ πολλάκις εἴρηκεν ὡς ἀδυνάτου καὶ παρὰ φύσιν ὄντος· οὐ γὰρ ὑπάρχειν ἐν τῷ κενῷ διαφοράν, ἥ τὰ σώματα δευρὶ μᾶλλον ἢ δευρὶ προσάγεται· τὴν δὲ τοῦ κόσμου τούτου σύνταξιν αἰτίαν εἶναι τῆς κινήσεως ἐπὶ τὸ κέντρον καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ νευόντων καὶ φερομένων πανταχόθεν. ἀρκεῖ δ' εἰς τοῦτο παραθέσθαι λέξιν ἐκ τοῦ δευτέρου περὶ Κινήσεως. ὑπειπὼν γὰρ ὅτι 'τέλεον μὲν ὁ κόσμος σῶμά ἐστιν, οὐ τέλεα δὲ τὰ τοῦ κόσμου μέρη τῷ πρὸς τὸ ὅλον πως ἔχειν καὶ μὴ καθ' αὐτὰ εἶναι· καὶ περὶ τῆς κινήσεως αὐτοῦ διελθὼν ὡς ἐπὶ τὴν συμμοῆν καὶ τὴν συνοχὴν τὴν ἑαυτοῦ κινεῖσθαι διὰ τῶν μερῶν πάντων πεφυκότος, οὐκ ἐπὶ τὴν διάλυσιν καὶ τὴν θρύψιν, ταῦτ' ἐπείρηκεν· οὕτω δὲ τοῦ ὅλου τεινομένου εἰς αὐτὸ καὶ κινουμένου καὶ τῶν μορίων ταύτην τὴν κίνησιν ἔχόντων ἐκ τῆς τοῦ σώματος φύσεως, πιθανὸν πᾶσι τοῖς σώμασιν εἶναι τὴν πρώτην κατὰ φύσιν

κίνησιν πρὸς τὸ τοῦ κόσμου μέσον, τῷ μὲν κόσμῳ οὕτως κινουμένῳ πρὸς αὐτόν, τοῖς δὲ μέρεσιν ὥς ἂν μέρεσιν οὖσιν. ^[5]

1055 A ‘εἴτα, φῆσαι τις ἄν, ὃ ἄνθρωπε, τί παθὼν ἐπελάθου τῶν λόγων τούτων, ὥστε τὸν κόσμον, εἰ μὴ τὴν μέσην χώραν ἐκ τύχης κατειλήφει, διαλυτὸν καὶ φθαρτὸν ἀποφαίνειν; εἰ γὰρ αὐτός γε νεύειν ἐπὶ τὸ αὐτοῦ μέσον αἰεὶ πέφυκε καὶ τὰ μέρη πρὸς τοῦτο κατατείνειν πανταχόθεν, ὅποι ποτ’ ἂν τοῦ κενοῦ μετατεθῇ, συνέχων ἑαυτὸν οὕτως καὶ περιστέλλων, ἄφθαρτος καὶ ἄθρυπτος διαμενεῖ· τὰ γὰρ θρυπτόμενα καὶ σκεδαννύμενα τοῦτο πάσχει διακρίσει τῶν μερῶν ἐκάστου καὶ διαλύσει πρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν ἀπορρέοντος. ^[10]

1055 B τί δὴ κατ’ ἄλλο τοῦ κενοῦ τεθέντα τὸν κόσμον οἰόμενος οὕτω παντελεῖ συνάπτεσθαι φθορᾷ καὶ λέγων οὕτως καὶ διὰ τοῦτο μέσον ἐν τῷ μηδὲν ἔχειν πεφυκότι μέσον ζητῶν ἀπείρῳ, τὰς μὲν τάσεις καὶ συνοχὰς καὶ νεύσεις ἐκείνας ὥς οὐδὲν ἐχέγγυον εἰς σωτηρίαν ἐχούσας ἀφῆκας, τῇ δὲ καταλήψει τοῦ τόπου τὴν σύμπασαν αἰτίαν τῆς διαμονῆς ἀνέθηκας; καίτοι τοῖς προειρημένοις ταυτὶ συνάπτεις, ὥσπερ αὐτὸς σεαυτὸν ἐξελέγξαι φιλοτιμούμενος· ‘ὄν τρόπον δὲ κινεῖται ἕκαστον τῶν μορίων συμφυὲς ὃν τῷ λοιπῷ, εὖλογον οὕτως καὶ καθ’ αὐτὸ κινεῖσθαι, καὶ εἰ λόγου χάριν νοήσαιμεν αὐτὸ καὶ ὑποθοίμεθα εἶναι ἐν κενῷ τινι τοῦ κόσμου τούτου· ὥς γὰρ ἂν συνεχόμενον πάντοθεν ἐκινεῖτο ἐπὶ τὸ μέσον, μενεῖ ἐν τῇ κινήσει ταύτῃ, κἂν λόγου χάριν ἐξαίφνης περὶ αὐτὸ γένηται κενόν. ^[5]

1055 C ‘εἴτα μέρος μὲν ὅτιοῦν ὑπὸ κενοῦ περιληφθὲν οὐκ ἀποβάλλει τὴν ἐπὶ τὸ τοῦ κόσμου μέσον ἄγουσαν ῥοπήν, αὐτὸς δ’ ὁ κόσμος, ἂν μὴ τὴν μέσην παρασκευάσῃ χώραν αὐτῷ τὸ αὐτόματον, ἀπολεῖ τὸν συνεκτικὸν τόνον, ἄλλοις ἀλλαχόσε τῆς οὐσίας αὐτοῦ μέρεσι φερομένης. καὶ ταῦτα μὲν ἔχει μεγάλας ὑπεναντιώσεις πρὸς τὸν φυσικὸν λόγον, ἐκεῖνο δ’ ἤδη καὶ πρὸς τὸν περὶ θεοῦ καὶ προνοίας, τὸ τὰ μικρότατα τῶν αἰτίων τούτοις ἀνατιθέντα τὸ κυριώτατον ἀφαιρεῖσθαι καὶ μέγιστον. ^[10]

1055 D τί γὰρ ἐστὶ κυριώτερον τῆς τοῦ κόσμου διαμονῆς καὶ τοῦ τὴν οὐσίαν ἠνωμένην τοῖς μέρεσι συνέχεσθαι πρὸς αὐτήν; ἀλλὰ τοῦτο γε συμπέπτωκεν αὐτομάτως κατὰ Χρύσιππον. εἰ γὰρ ἢ τοῦ τόπου κατάληψις αἰτία τῆς ἀφθαρσίας ἐστὶν αὕτη δὲ συντυχία γέγονε, δηλὸν ὅτι συντυχίας ἔργον ἢ σωτηρία τῶν ὅλων ἐστίν, οὐχ εἰμαρμένης καὶ προνοίας. Ὁ δὲ τῶν δυνατῶν λόγος πρὸς τὸν τῆς εἰμαρμένης λόγον αὐτῷ πῶς οὐ μαχόμενός ἐστιν; εἰ γὰρ οὐκ ἔστι δυνατόν ὅπερ ἢ ἐστὶν ἀληθὲς ἢ ἔσται κατὰ Διόδωρον, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἐπιδεκτικὸν τοῦ γενέσθαι, κἂν μὴ μέλλῃ γενήσεσθαι, δυνατόν ἐστιν, ἔσται δυνατόν πολλὰ τῶν μὴ καθ’ εἰμαρμένην *** ἀνίκητον καὶ ἀνεκβίαστον καὶ περιγενητικὴν ἀπάντων ἢ εἰμαρμένη δύναμιν ἀπόλλυσιν, ἢ ταύτης οἷαν ἀξιοῖ Χρύσιππος οὕσης τὸ ἐπιδεκτικὸν τοῦ γενέσθαι πολλάκις εἰς τὸ ἀδύνατον ἐμπεσεῖται. ^[5]

1055 E καὶ πᾶν μὲν ἀληθὲς ἀναγκαῖον ἔσται τῇ κυριωτάτῃ πασῶν ἀνάγκῃ κατειλημμένον, πᾶν δὲ ψευδὸς ἀδύνατον, τὴν μεγίστην ἔχον αἰτίαν ἀντιπίπτουσαν αὐτῷ πρὸς τὸ ἀληθὲς γενέσθαι. ὦ γὰρ ἐν θαλάττῃ πεπρωμένον ἐστὶν ἀποθανεῖν, πῶς ἂν οἷόν τε τοῦτον ἐπιδεκτικὸν εἶναι τοῦ ἐν γῇ ἀποθανεῖν; τί δέ; τὸν Μεγαροῖ δυνατόν ἐστιν ἐλθεῖν εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης κωλυόμενον; Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ περὶ τῶν φαντασιῶν λεγόμενα νεανικῶς πρὸς τὴν εἰμαρμένην ἐναντιοῦται. ^[5]

1055 F τὴν γὰρ φαντασίαν βουλόμενος οὐκ οὔσαν αὐτοτελῆ τῆς συγκαταθέσεως αἰτίαν ἀποδεικνύειν, εἴρηκεν ὅτι ‘βλάβουσιν οἱ σοφοὶ ψευδεῖς φαντασίας ἐμποιοῦντες, ἂν αἱ φαντασίαι ποιῶσιν αὐτοτελῶς τὰς συγκαταθέσεις· πολλάκις γὰρ οἱ σοφοὶ ψεύδει χρῶνται πρὸς τοὺς φαύλους καὶ φαντασίαν παριστᾶσι πιθανήν, οὐ μὴν αἰτίαν τῆς συγκαταθέσεως· ἐπεὶ καὶ τῆς ὑπολήψεως αἰτία τῆς ψευδοῦς ἔσται καὶ τῆς ἀπάτης.

1056 A

‘ταῦτ’ οὖν ἂν τις ἀπὸ τοῦ σοφοῦ μεταφέρων ἐπὶ τὴν εἰμαρμένην λέγη μὴ διὰ τὴν εἰμαρμένην γίνεσθαι τὰς συγκαταθέσεις, ἐπεὶ διὰ τὴν εἰμαρμένην ἔσονται καὶ ψευδεῖς συγκαταθέσεις καὶ ὑπολήψεις καὶ ἀπάται καὶ βλαβήσονται διὰ τὴν εἰμαρμένην, ὁ τοῦ βλάπτειν τὸν σοφὸν ἐξαιρούμενος λόγος ἅμα καὶ τὸ μὴ πάντων αἰτίαν εἶναι τὴν εἰμαρμένην ἀποδείκνυσιν. εἰ γὰρ μήτε δοξάζουσι μήτε βλάπτονται διὰ τὴν εἰμαρμένην, δῆλον ὅτι οὐδὲ κατορθοῦσιν οὐδὲ φρονοῦσιν οὐδ’ ὑπολαμβάνουσι βεβαίως οὐδ’ ὠφελοῦνται διὰ τὴν εἰμαρμένην, ἀλλ’ οἴχεται τὸ πάντων αἰτίαν εἶναι τὴν εἰμαρμένην. ^[10]

1056 B ὁ δὲ λέγων, ὅτι Χρύσιππος οὐκ αὐτοτελῆ τούτων αἰτίαν ἀλλὰ προκαταρκτικὴν μόνον ἐποιεῖτο τὴν εἰμαρμένην, ἐκεῖ πάλιν αὐτὸν ἀποδείξει μαχόμενον πρὸς αὐτόν, ὅπου τὸν μὲν Ὅμηρον ὑπερφυῶς ἐπαινεῖ περὶ τοῦ Διὸς λέγοντα (Ο 109)· ‘τῷ ἔχεθ’, ὅττι κεν ὕμμι κακὸν ἐμπησιν ἐκάστω· ἢ ἀγαθόν, καὶ τὸν Εὐριπίδην (Suppl. 734) ‘ὦ Ζεῦ, τί δῆτα τοὺς ταλαιπώρους βροτοὺς φρονεῖν λέγοιμ’ ἄν; σοῦ γὰρ ἐξηρτήμεθα, δρῶμέν τε τοιάδ’, ἃ σὺ τυγχάνεις φρονῶν· αὐτὸς δὲ πολλὰ τούτοις ὁμολογούμενα γράφει, τέλος δὲ φησι μηδὲν ἴσχεσθαι μηδὲ κινεῖσθαι μηδὲ τοῦλάχιστον ἄλλως ἢ κατὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον, ὃν τῇ εἰμαρμένῃ τὸν αὐτὸν εἶναι. ^[12]

1056 C ἔτι τοίνυν τὸ μὲν προκαταρκτικὸν αἴτιον ἀσθενέστερόν ἐστι τοῦ αὐτοτελοῦς καὶ οὐκ ἐξικνεῖται κρατούμενον ὑπ’ ἄλλων ἐνισταμένων, τὴν δ’ εἰμαρμένην αἰτίαν ἀνίκητον καὶ ἀκώλυτον καὶ ἄτρεπτον ἀποφαίνων αὐτὸς Ἀτροπον καλεῖ καὶ Ἀδράστειαν καὶ Ἀνάγκην καὶ Πεπρωμένην ὡς πέρας ἅπασιν ἐπιτιθεῖσαν. πότερον οὖν τὰς συγκαταθέσεις μὴ λέγωμεν ἐφ’ ἡμῖν εἶναι μηδὲ τὰς ἀρετὰς μηδὲ τὰς κακίας μηδὲ τὸ κατορθοῦν μηδὲ τὸ ἀμαρτάνειν, ἢ τὴν εἰμαρμένην λέγωμεν ἐλλείπουσαν εἶναι καὶ τὴν πεπρωμένην ἀπεράτῳ καὶ τὰς τοῦ Διὸς κινήσεις καὶ σχέσεις ἀσυντελέστους; τούτων γὰρ ἔπεται τὰ μὲν τῷ αὐτοτελῇ τὰ δὲ τῷ προκαταρκτικῇ μόνον αἰτίαν εἶναι τὴν εἰμαρμένην. ^[5]

1056 D αὐτοτελεῖς μὲν γὰρ αἰτία πάντων οὐσα τὸ ἐφ’ ἡμῖν καὶ τὸ ἐκούσιον ἀναιρεῖ, προκαταρκτικὴ δὲ τὸ ἀκώλυτος εἶναι καὶ τελεσιουργὸς ἀπόλλυσιν. οὐδὲ γὰρ ἅπαξ ἢ δις ἀλλὰ πανταχοῦ μᾶλλον δ’ ἐν πᾶσι τοῖς Φυσικοῖς γέγραφε ταῖς μὲν κατὰ μέρος φύσεσι καὶ κινήσεσιν ἐνστήματα πολλὰ γίνεσθαι καὶ κωλύματα, τῇ δὲ τῶν ὅλων μηδέν.

1056 E καὶ πῶς εἰς τὰς κατὰ μέρος ἢ τῶν ὅλων διατείνουσα κίνησις, ἐμποδιζομένων καὶ κωλυομένων ἐκείνων, ἀνεμπόδιστος αὐτῇ καὶ ἀκώλυτός ἐστιν; οὐδὲ γὰρ ἢ τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἀνεμπόδιστος, εἰ μὴδ’ ἢ τοῦ ποδὸς ἢ τῆς χειρὸς οὐδ’ ἢ τῆς νεῶς κίνησις ἀκώλυτος ἂν εἴη, ἂν αἰ περὶ τὸ ἰστίον ἢ τὴν εἰρεσίαν ἐνέργειαι κωλύσεις τινὰς ἔχωσιν. ἄνευ δὲ τούτων, εἰ μὲν αἰ φαντασίαι μὴ γίνονται καθ’ εἰμαρμένην *** τῶν συγκαταθέσεων· εἰ δ’ ὅτι ποιεῖ φαντασίας ἀγωγὸς ἐπὶ τὴν συγκατάθεσιν, καθ’ εἰμαρμένην αἰ συγκαταθέσεις γίνεσθαι λέγονται, πῶς οὐ μάχεται πρὸς ἑαυτὴν πολλάκις ἐν τοῖς μεγίστοις διαφοροῦς ποιοῦσα φαντασίας καὶ περισπῶσας ἐπὶ τὰναντία τὴν διάνοιαν, ὅτε τοὺς προστιθεμένους τῇ ἐτέρᾳ καὶ μὴ ἐπέχοντας ἀμαρτάνειν λέγουσιν, ἂν μὲν ἀδήλοις εἴκωσι, προπίπτοντας, ἂν δὲ ψευδέσι, διαψευδομένους, ἂν δὲ κοινῶς ἀκαταλήπτοις, δοξάζοντας; καίτοι δεῖ, τριῶν ὄντων, ἢ μὴ πᾶσαν εἶναι φαντασίαν εἰμαρμένης ἔργον ἢ πᾶσαν παραδοχὴν φαντασίας καὶ συγκατάθεσιν ἀναμάρτητον ἢ μὴδ’ αὐτὴν τὴν εἰμαρμένην ἀνεπίληπτον· οὐκ οἶδα γὰρ ὅπως ἀνέγκλητός ἐστι τοιαύτας ποιοῦσα φαντασίας, αἷς τὸ μὴ μάχεσθαι μὴδ’ ἀντιβαίνειν ἀλλ’ ἔπεσθαι καὶ εἴκειν ἐγκλητόν ἐστι. ^[5]

1057 A καὶ μὴν ἔν γε τοῖς πρὸς τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς ἀγῶσιν ὁ πλεῖστος λόγος αὐτῷ τε Χρύσιππῳ καὶ Ἀντιπάτρῳ περὶ τίνος γέγονε; περὶ τοῦ ‘μήτε πράττειν μήθ’ ὁρμᾶν ἀσυγκαταθέτως, ἀλλὰ πλάσματα λέγειν καὶ κενὰς ὑποθέσεις τοὺς ἀξιοῦντας οἰκείας φαντασίας γενομένης εὐθὺς ὁρμᾶν μὴ εἴξαντας μηδὲ συγκαταθεμένους.’ αὐθις δὲ φησι Χρύσιππος καὶ τὸν θεὸν ψευδεῖς ἐμποιεῖν φαντασίας καὶ τὸν σοφόν, οὐ συγκατατιθεμένων οὐδ’ εἰκόντων δεομένων ἡμῶν,

ἀλλὰ πραττόντων μόνον καὶ ὁρμώντων ἐπὶ τὸ φαινόμενον· ἡμᾶς δὲ φαύλους ὄντας ὑπ’
ἀσθενείας συγκατατίθεσθαι ταῖς τοιαύταις φαντασίαις. ^[10]

1057 B ἡ δὲ τούτων τῶν λόγων ταραχὴ καὶ διαφορὰ πρὸς αὐτοὺς οὐ πάνυ δυσθεώρητός ἐστιν. ὁ γὰρ οὐ
δεόμενος συγκατατιθεμένων ἀλλὰ πραττόντων μόνον, οἷς ἐνδίδωσι τὰς φαντασίας, εἴτε θεὸς
εἴτε σοφός, οἶδεν ὅτι πρὸς τὸ πράττειν ἀρκοῦσιν αἱ φαντασίαι καὶ παρέλκουσιν αἱ
συγκαταθέσεις ὥς εἴ γε γινώσκων ὅτι πρακτικὴν ὁρμὴν οὐ παρίστησι φαντασία δίχα
συγκαταθέσεως, ψευδεῖς ἐνεργάζεται καὶ πιθανὰς φαντασίας, ἐκὼν αἵτιός ἐστι τοῦ προπίπτειν
καὶ ἀμαρτάνειν ἀκαταλήπτοις συγκατατιθεμένους. ^[10]